NYA LAGBEREDNINGENS

FÖRSLAG

TILL

LAG

ANGÅENDE

VISSA BESTÄMMELSER OM

RÄTTEGÅNGEN I BROTTMÅL.

STOCKHOLM, 1884.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

TILL KONUNGEN.

Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 30 sistlidne Augusti åt Nya Lagberedningen uppdragit att under den närmaste tiden på de grunder, som äro angifna i Beredningens den 6

Juni innevarande år afgifna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning, utarbeta förslag till lagbestämmelser om åtalsrätt och skadeståndstalan samt om den förberedande undersökningen i brottmål äfvensom angående skiljemän och särskild skadeståndsnämnd, får Beredningen, som funnit frågan angående skiljemän och särskild skadeståndsnämnd lämpligen kunna skiljas från öfriga delar af ämnet, härmed öfverlemna förslag till Lag angående vissa bestämmelser om rättegången i brottmål, jemte motiv.

Derjemte får Beredningen anmäla, att Presidenten i Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Svea hofrätt Karl Johan Berg, jemlikt nådiga brefvet den 26 Februari 1883, deltagit såväl i Beredningens gemensamma öfverläggningar angående förenämnda förslag som ock i förslagets granskning; och har Presidenten Berg enligt bifogadt särskildt yttrande i allt hufvudsakligt biträdt nämnda förslag och endast i fråga om uteslutande ur förslaget af en del i ofvan nämnda betänkande förekommande stadganden uttalat en från Beredningens åsigt afvikande mening.

Underdånigst

L. ANNERSTEDT.

E. HERSLOW. A. NORBERG. C. WÅHLIN.

Stockholm den 26 November 1884.

Förslag

till

Lag

angående vissa bestämmelser om rättegången i brottmål.

Med upphäfvande af 16 § 1, 6, 7 och 8 mom. samt 19 § i förordningen den 16 Februari 1864, om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall, och af 20 kap. 4 § rättegångsbalken, sådant detta lagrum lyder i nämnda förordning, så ock med ändring af hvad lag och författningar i öfrigt innehålla häremot stridande, stadgas som följer:

1 KAP.

Om åtalsrätt och skadeståndstalan.

1 §.

Under allmänt åtal höra alla brott, som ej finnas i lag uttryckligen undantagna. Innefattar en handling flera brott, och hör någotdera under allmänt åtal, eger ock för de öfriga allmänt åtal rum, äfven om de eljest äro derifrån undantagna.

2 §.

Allmän åklagare skall tala å brott, som hör under allmänt åtal, ändå att angifvelse derom ej sker. En hvar har rätt att om sådant brott göra angifvelse hos åklagaren; på hans pröfning ankommer dock, om angifvelse är grundad på sannolika skäl, så att åtal må anställas.

Om rättighet för en hvar att anställa åtal för vissa öfverträdelser af föreskrifter angående allmänna hushållningen i riket gäller hvad i särskilda stadgar derom sägs.

3 §.

Varder brott, som ej hör under allmänt åtal, hos allmän åklagare af målsegande skriftligen angifvet, och finnes angifvelsen grundad på sannolika skäl, skall åklagaren tala å brottet, der det ej är sådant, att det enligt lag må åtalas endast af målsegande.

4 §.

Är skriftlig angifvelse om brott gjord hos allmän åklagare, vare han pligtig att derom meddela skriftligt bevis, der angifvaren det äskar.

5 §.

Målsegande eger tala å brott, utan att anlita allmän åklagare. Hör brottet under allmänt åtal, skall dock åklagaren om sådan talans anställande underrättas, innan målet till handläggning företages; och eger äfven han i målet föra talan och förebringa bevisning, äfvensom honom åligger att, der målseganden nedlägger sin talan, fullfölja åtalet, om skäl dertill finnes.

Åtal å embetsbrott, som tillhör Konungens eller Hofrätts omedelbara upptagande, må ej väckas af annan än den, som å embetets vägnar är dertill behörig. Har på angifvelse af målsegande om sådant brott åtal icke följt, och påstås ansvar å honom för angifvelsen, eger dock målseganden sjelf väcka åtal å embetsbrottet.

6 §.

Är åtal af allmän åklagare väckt, står det målsegande, som sig anmäler, öppet att deri föra talan och förebringa bevisning; och skall förty underrättelse om åtalet målseganden meddelas, der

han är känd och synnerligt hinder derför icke möter. Nedlägger åklagaren sin talan, eger målseganden på sitt ansvar fullfölja åtalet.

7 §.

Förlikning med målsegande må ej ligga i vägen för allmän åklagares talan å brott, som hör under allmänt åtal.

Har målsegande angifvit eller sjelf åtalat brott, som ej hör under allmänt åtal och ej heller är sådant att det må åtalas endast af målsegande, skall, sedan den tilltalade vid Rätten svarat i hufvudsaken eller bevisning mot honom der blifvit förebragt, hvarken derefter ingången förlikning eller gjord återkallelse af angifvelsen eller nedläggande af åtalet utgöra hinder för allmän åklagare att fullfölja åtalet, om han dertill finner skäl.

8 §.

I fråga om brott, som enligt lag ej må åtalas af annan än målsegande, har han rätt att, när helst han vill, nedlägga sin talan eller ingå förlikning. Är straff ådömdt genom beslut, som ej öfverklagas eller som eljest eger laga kraft, må dock talans nedläggande eller förlikning ej hindra straffets verkställande.

9 §.

Nedlägger den, som åtal väckt, sin talan, och varder åtalet icke fullföljdt af annan, som är dertill behörig, skall åtalet afskrifvas såsom förfallet.

Åtal, hvilket sålunda afskrifvits, utgör ej hinder för nytt åtal. Der straff förfaller efter viss tid, må vid bestämmande af den dag, från hvilken sådan tid skall räknas, afseende icke fästas å det afskrifna åtalet.

10 §.

Har åtal å brott blifvit väckt af den, som är dertill behörig, eger målseganden rätt att i sammanhang med åtalet föra talan om

ersättning för skada, som genom brottet honom tillskyndats. Är åtalet afdömdt genom laga kraft egande beslut, utan att målsegandens rätt till skadestånd blifvit pröfvad, står det målseganden fritt att derom föra särskild talan.

Skadeståndstalan må ock väckas, ändå att åtal å brottet ej skett, der det ej är sådant embetsbrott, som i 5 § sägs.

11 §.

Väckes anspråk på skadestånd i mål, der den tilltalade hålles häktad, må ej åtalets afdömande uppehållas deraf att ytterligare utredning erfordras i fråga om skadeståndet, utan skall skadeståndstalan, så vidt den ej kan afdömas tillsammans med åtalet, förklaras hvilande i afbidan på åtalets slutliga utgång.

Lag samma vare i andra mål, der yrkande framställes, att talan om skadestånd skall särskildt handläggas, och Rätten finner det lämpligen kunna ske.

12 §.

Talan om skadestånd på grund af gerning, som i lag är belagd med straff, skall handläggas i den för brottmål stadgade ordning, äfven då sådan talan särskildt föres utan åtal å brottet.

13 §.

Är åtal å brott genom laga kraft egande beslut afdömdt, skall, äfven om målseganden ej varit i målet hörd, beslutet, i hvad det innefattar pröfning af brottets verklighet och den tilltalades skuld, ega bindande verkan i fråga om målsegandens rätt till skadestånd.

14 §.

Hvad i 10, 11, 12 och 13 §§ är sagdt om skadestånd skall ock ega tillämpning i fråga om sådan påföljd å brott, som i 13 kap. 1 § giftermålsbalken eller 6 kap. ärfdabalken stadgas.

2 KAP.

Om den förberedande undersökningen.

1 §.

Konungens Befallningshafvande och andra dem underlydande polismyndigheter så ock allmänna åklagare skola, i enlighet med gällande bestämmelser, hvar inom sin tjenstekrets, vaka deröfver och medverka dertill, att brott, som höra under allmänt åtal, varda upptäckta och åtalade.

2 §.

Vid efterforskning af brott skall allmän åklagare ställa sig till efterrättelse honom af förman gifna föreskrifter.

3 §.

Allmän åklagare, hos hvilken skriftlig angifvelse göres eller anledning eljest yppas, att brott, som hör under allmänt åtal, blifvit begånget å ort utom hans tjenstekrets, skall skyndsamt derom underrätta allmän åklagare å nämnde ort.

4 §.

Förekommer hos domstol eller annan offentlig myndighet anledning, att brott, som hör under allmänt åtal, blifvit begånget men ej veterligen åtaladt, skall underrättelse derom skyndsamt meddelas den åklagare, som är behörig att åtala brottet.

5 §.

Uppstår rykte om brott, som hör under allmänt åtal, eller förekommer eljest anledning, att sådant brott är föröfvadt, skall allmän åklagare samt i stad polismästare, der sådan finnes, skyndsamt och noga efterforska, huruvida brott är begånget och om någon för brottet skäligen bör misstänkas, samt inhemta noggrann upplysning om alla de omständigheter i öfrigt, som hafva sammanhang med brottet.

Är angifvelse hos allmän åklagare gjord om brott af den beskaffenhet, att han enligt lag är pligtig att det åtala, skall han likaledes efterforska allt, som kan tjena till upplysning om den angifnes brottslighet eller oskuld.

6 §.

Erfordras vid efterforskning af brott åtgärd utom åklagarens eller polismästarens tjenstekrets, eger han anlita allmän åklagare eller polismyndighet i den ort, der åtgärden skall vidtagas.

7 §.

Finnes brott vara föröfvadt, för hvilket i lag såsom lägsta straff bestämmes straffarbete i två år eller längre tid, skall anmälan om brottet ofördröjligen göras hos Konungens Befallningshafvande; dock fortfare allmän åklagare eller polismästare med den efterforskning, som på honom ankommer.

8 §.

Inträffar dödsfall under omständigheter, hvilka gifva anledning dertill att döden kan vara vållad af straffbart förhållande, skall allmän åklagare eller polismästare, i närvaro af två vittnen, genast hålla undersökning på stället och dervid uppteckna allt, som iakttagits beträffande den döda kroppens läge och utseende, stället der den anträffats, äfvensom hvad i öfrigt kan tjena till upplysning om dödsorsaken.

Yppas anledning att i afbidan på vidare undersökning bör anstå med den dödes begrafning, eger åklagaren eller polismästaren derom förordna.

9 §.

Förekommer någon omständighet, som föranleder till rättsmedicinsk undersökning, skall sådan undersökning ofördröjligen hållas i enlighet med hvad derom finnes särskildt stadgadt.

10 §.

Finner Konungens Befallningshafvande, kronofogde eller polismästare nödigt anställa förhör för vinnande af upplysning angående brott, som hör under allmänt åtal, vare en hvar, som kallas till förhöret och ej är hindrad af laga förfall, pligtig att komma tillstädes, så vida han, då kallelsen honom delgifves, uppehåller sig i stad, der förhöret eger rum, eller eljest inom fem kilometers afstånd från förhörsstället.

Hvad sålunda är stadgadt gälle ock i fråga om förhör, som af allmän åklagare hålles till upplysning om brott, hvilket i lag är belagdt med straffarbete.

11 §.

Har någon, som enligt 10 § var pligtig inställa sig vid förhör, utan laga förfall vägrat åtlyda kallelse till förhöret eller derifrån uteblifvit, må han, derest hans personliga närvaro finnes vara af synnerlig vigt, till förhöret hemtas.

12 §.

En hvar, som är tillstädes, då brott föröfvas, som hör under allmänt åtal, vare pligtig att på tillsägelse af allmän åklagare, polistjensteman eller polisbetjent medfölja till förhör, som i närmaste granskap till det ställe, der brottet skett, omedelbart derefter hålles till vinnande af upplysning angående gerningsmannen.

Vägrar någon utan giltigt skäl att medfölja, må han medtagas till förhöret.

13 §.

Vid förhör, som enligt 10 § hålles angående brott, hvilket i lag är belagdt med straffarbete, må den, som kommit tillstädes, äfven sedan han blifvit hörd, förbjudas att lemna förhörsstället, så vida han är misstänkt för brottet eller delaktighet deri, eller det eljest skäligen kan befaras, att han afviker eller undanrödjer bevis eller annat, som har gemenskap med brottet. Sådant förbud gälle dock ej för längre tid än tolf timmar från det han inställde sig vid förhöret. Söker någon öfverträda förbudet, må han tagas i särskildt förvar och qvarhållas, så länge hans närvaro är behöflig, dock ej under längre tid än förbudet gäller.

14 §.

Allmänheten eger ej tillträde vid förhör, hvarom i 10 § sägs. Två vittnen skola dervid vara tillstädes.

15 §.

Vid förhör skall anteckning göras om allt, som dervid blifvit upplyst och erkändt.

Anteckning skall ock göras om meddelad kallelse till förhör, om verkställd hemtning så ock om förbud och qvarhållande, hvarom i 13 § sägs; och eger den, hvilken åtgärden gält, att derom på begäran erhålla skriftligt bevis.

16 §.

Har någon, som misstänkes för brott, afvikit, eller kan han eljest ej anträffas, skall i de fall, då häktning enligt lag må ifrågakomma, Konungens Befallningshafvande å honom utfärda allmän efterlysning.

17 §.

I ändamål att gripa den, som för brott må tagas i häkte, eller att upptäcka gods, hvilket någon genom brott förlorat, eller annat, som kan tjena till bevis om begånget brott af den beskaffenhet, att det i lag är belagdt med straffarbete, må husransakan ega rum hos den, som på sannolika skäl misstänkes för brottet eller delaktighet deri.

Hos annan må utan hans medgifvande husransakan för nämnda ändamål företagas endast då brottet blifvit föröfvadt i hans hemvist eller annan lägenhet, som af honom innehafves, eller då någon, som misstänkes för brottet eller delaktighet deri, efter brottets begående der haft sitt tillhåll, eller då särskild anledning eljest förekommer att han der uppehåller sig eller att det eftersökta der finnes.

18 §.

Husransakan för efterforskning af begånget brott må äfven i andra än de i 17 § nämnda fall, när helst det anses behöfligt, ega rum i bod eller annan lägenhet, der sådant gods, som eftersökes, plägar uppköpas eller såsom pant mottagas, i förvaringsrum, som hör till dylik bod eller lägenhet, samt i hus, som tjenar till herberge eller tillhåll för lösdrifvare eller personer, hvilka äro straffade eller misstänkta för brott.

19 §.

Konungens Befallningshafvande, allmän åklagare samt polismästare, der sådan finnes, ega förordna om husransakan. Kan husransakan ej verkställas af den, som derom förordnat, må verkställigheten uppdragas åt polisbetjent eller å landet åt nämndeman, fjerdingsman eller ledamot i kommunalnämnd.

20 §.

Har det, som eftersökes, blifvit på färsk gerning följdt eller spåradt till hus eller gård, och finnes det der utan vidare ransakan till-

gängligt, må det af polisbetjent, nämndeman eller fjerdingsman tagas i förvar utan särskildt uppdrag af öfverordnad myndighet.

Genom brott mistadt gods må ock af egaren sjelf återtagas på färsk gerning.

21 §.

Den, som skall verkställa husransakan, eger att, då hus, gård och förvaringsrum finnas stängda och ej vid anfordran öppnas, använda det våld, som för ändamålet är oundgängligen nödigt.

22 §.

Vid husransakan skola två vittnen vara tillstädes. Husbonde, om han är hemma, eger öfvervara husransakan. Träffas han ej, eger hans hustru eller hemmavarande husfolk enahanda rätt. Finnas ej de, varde närboende granne, som anträffas, tillsagd och bevis om förrättningen anslaget på lämpligt ställe i bostaden.

23 §.

Den, som håller husransakan, vare pligtig tillse, att ingen skada, som kan undvikas, dervid göres, och att åt förrättningen ej gifves vidsträcktare omfattning, än för ändamålet erfordras. Har husransakan skett i husbondens eller husfolkets frånvaro, skall huset eller rummet på lämpligt sätt tillstängas.

24 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, må, äfven mot hans vilja, ransakan å hans kropp företagas efter gods, som någon genom brottet förlorat. Är brottet i lag belagdt med straffarbete, må kroppsransakan å den misstänkte anställas äfven efter annat, som kan tjena till bevis om brottet, så ock kroppsbesigtning å honom företagas, der sådan erfordras till upplysning om brottet.

25 §.

Den, som är behörig att meddela förordnande om husransakan, eger ock förordna om kroppsransakan och kroppsbesigtning.

Kroppsransakan skall ske i närvaro af två vittnen och må ej å qvinna, utan hennes medgifvande, verkställas eller bevittnas af annan än qvinna. Hvad nu är sagdt om kroppsransakan skall ock gälla om kroppsbesigtning, der den ej hålles af läkare.

26 §.

Hvad vid husransakan eller eljest anträffas, af beskaffenhet att kunna tjena till bevis om brottet, må tagas i förvar, så länge det för sådant ändamål behöfves. Derefter skall det utan dröjsmål hållas egaren till handa, så vida det icke är enligt lag förbrutet.

Det, som tages i förvar, skall skriftligen upptecknas och under försegling eller på annat lämpligt sätt säkert vårdas, så att det ej kan förbytas, förändras eller annorledes missbrukas. Af förteckningen skall ett exemplar tillhandahållas den, hos hvilken ransakan skett, om han det begär.

27 §.

Vid hus- eller kroppsransakan samt vid kroppsbesigtning skall anteckning göras om ändamålet med åtgärden och om hvad dervid blifvit utrönt. Skriftligt besked derom skall ock på begäran meddelas den, hvilken åtgärden gält.

28 §.

Enskildt bref eller annan enskild handling, som vid hus- eller kroppsransakan påträffas i förseglad skick, må tagas i förvar, om skäl dertill finnes, men likväl ej öppnas och undersökas af annan än Konungens Befallningshafvande, kronofogde, polismästare eller, då handlingen företes vid Rätten, af dess ordförande; och må ej dervid

handlingens innehåll intagas i protokoll eller eljest röjas i vidsträcktare mån, än för bevisning om brottet är oundgängligen nödigt.

29 §.

Enskilda bref, telegram och anteckningar samt handelsböcker, hvilka vid hus- eller kroppsransakan anträffas utan försegling, skola, om anledning till deras tillvaratagande förekommer, och innehafvaren ej medgifver att de genast må undersökas, under försegling inneslutas utan vidare skärskådande, hvarefter i fråga om handlingarnes öppnande och undersökande gälle hvad i 28 § är sagdt.

30 §.

Finnes hos post- eller telegrafanstalt bref eller annan postförsändelse eller utskrifvet telegram till någon, som på sannolika skäl misstänkes för brott, hvilket i lag är belagdt med straffarbete, eger Konungens Befallningshafvande, kronofogde eller polismästare, att, der anledning förekommer att handlingen kan tjena till upplysning om brottet, förordna, att den skall tagas i förvar emot qvittobref till post- eller telegrafverket, hvarefter med handlingen vidare förfares så som i 28 § sägs.

Lag samma vare, der bref, postförsändelse eller telegram bevisligen inlemnats af den för brottet misstänkte sjelf eller genom biträde.

31 §.

Handling, som tagits i förvar, enligt hvad i 28, 29 eller 30 § stadgas, skall, så snart ske kan, öppnas och undersökas. Finnes vid undersökningen, att handlingen ej är af nöden för bevisning om brottet, skall densamma genast återställas till den, hos hvilken den anträffats, eller, der handlingen tagits i förvar hos post- eller telegrafanstalt, öfverlemnas åt den, hvilken är berättigad att handlingen mottaga.

Finner den, som undersökningen förrättar, att bref, annan postförsändelse eller telegram, som tagits i förvar hos post- eller telegrafanstalt, bör vidare qvarhållas, men att den, till hvilken handlingen är ställd, kan, utan men för den förberedande undersökningen eller för ransakningen, erhålla kännedom om handlingen i dess helhet eller till någon del, skall innehållet deraf genom afskrift eller utdrag af handlingen honom meddelas.

32 §.

Har för vinnande af upplysning om brott, för hvilket icke någon hålles häktad, gods blifvit vid husransakan eller eljest taget i förvar, skall, der åtal å brottet ej redan är anhängigt, sådant åtal inom fjorton dagar väckas. Sker det ej, vare egaren berättigad att återfå det tillvaratagna.

33 §.

Om hus- och kroppsransakan, som enligt särskilda författningar angående rikets allmänna hushållning må i vissa fall företagas, gälle hvad derom i dessa författningar finnes stadgadt.

34 §.

Hvad i detta kapitel sägs om polismästare gälle ock om annan med honom likställd myndighet samt, der sådan ej finnes, om magistrat.

3 KAP.

Om häktning och reseförbud samt qvarstad så ock om embetsmans skiljande från utöfning af embete, medan han står under tilltal.

1 §.

Misstänkes någon att hafva begått brott, för hvilket i lag såsom lägsta straff bestämmes straffarbete i två år eller längre tid, skall han tagas i häkte.

2 §.

Är någon misstänkt för brott, som är ringare än i 1 § sägs, men dock i lag belagdt med straffarbete, skall han tagas i häkte, der det skäligen kan befaras, att han eljest afviker eller undanskaffar gods, som genom brottet är åtkommet, eller genom undanrödjande af bevis eller annorledes hindrar målets utredning.

3 §.

Varder någon, som hvarken innehar fast egendom, embete eller tjenst eller eljest har stadigt hemvist eller yrke inom riket, misstänkt för brott, som afses i 2 §, må han häktas, äfven om särskild anledning ej förekommer, att han afviker eller vidtager åtgärd, som der är sagd.

Misstänkes någon, som icke har stadigt hemvist inom riket, för brott, som är ringare än förut är sagdt men dock i lag belagdt med fängelse, och förekommer mot honom särskild anledning att han afviker, må han ock tagas i häkte.

4 §.

I de fall, hvarom i 2 eller 3 § sägs, må den misstänkte, i stället för att tagas i häkte, förbjudas att utan tillstånd af den, hvilken gifvit förbudet, aflägsna sig från sin hemort eller annan honom anvisad vistelseort, innan han vid domstol sjelf svarat, så vida sådant reseförbud anses för ändamålet tillräckligt. Öfverträder någon förbudet, skall han genast häktas.

Är utländsk man, som tillfälligtvis uppehåller sig inom riket, misstänkt för brott, må ock reseförbud, der det anses nödigt, honom meddelas, ändå att brottet i lag är belagdt endast med böter.

5 §.

Okänd person, som undandrager sig att uppgifva sitt namn eller sitt hemvist, eller mot hvilken skälig anledning förekommer att hans uppgift derom är osann, må, till dess tillförlitlig upplysning i sagda hänseende vinnes, tagas i häkte, ändå att brott, hvarför han misstänkes, i lag är belagdt endast med fängelse eller böter.

6 §.

Ej må på misstanke om brott någon häktas eller reseförbud någon meddelas, der ej misstanken är grundad på sannolika skäl.

7 §.

Konungens Befallningshafvande, allmän åklagare samt i stad polismästare eller annan med honom likställd myndighet eller, der sådan ej finnes, magistrat, ega meddela förordnande om häktning eller reseförbud.

Är förordnandet gifvet af annan än allmän åklagare, skall denne genast derom underrättas.

8 §.

Den, som begått brott och träffas å bar gerning eller flyende fot, må af en hvar gripas, om brottet är sådant, som i 1 eller 2 § sägs,

eller om han, ändå att brottet är ringare, kan efter 3 eller 5 § häktas.

En hvar eger ock rätt att gripa den, som rymt ur häkte eller öfverträdt reseförbud eller på grund af Konungens Befallningshafvandes efterlysning bör för brott häktas.

9 §.

Är någon gripen efter 8 § eller eljest utan sådant förordnande, som i 7 § sägs, åligger den, som honom gripit, att utan dröjsmål anmäla förhållandet hos någon af de i 7 § nämnda myndigheter, hvilken derefter har att anställa förhör med den gripne inom tjugufyra timmar och förordna om hans häktande eller lösgifvande.

10 §.

Då någon häktas eller reseförbud någon meddelas, skall skriftligt besked derom, så snart ske kan, honom lemnas. I beskedet skall utsättas det brott, som föranledt åtgärden.

Häktas embets- eller tjensteman eller meddelas honom reseförbud, skall anmälan derom ofördröjligen göras hos hans närmaste förman.

11 §.

Erfordras angående den, som blifvit häktad eller fått reseförbud sig meddeladt, prestbetyg eller andra närmare upplysningar, skall allmän åklagare utan dröjsmål föranstalta om införskaffande deraf.

12 §.

Den, som blifvit häktad, skall, derest ej ransakning vid Rätten genast anställes, så snart ske kan, föras till allmänt ransakningshäkte för den ort, der ransakningen bör förrättas. Med honom skall sändas skriftlig uppgift om hans namn och hemvist samt om det brott, för hvilket han är misstänkt.

13 §.

Intill dess den häktade kan föras till häkte, hvarom i 12 § sägs, eller då för honom under forslandet tarfvas nattläger eller hviloställe, må han insättas i annat häkte eller hållas under särskildt förvar.

Varder någon för brott gripen, och kan ej förhör enligt 9 § anställas samma dag, må han ock hållas under särskildt förvar.

14 §.

Sedan häktad ankommit till ransakningshäktet, göre häktets föreståndare genast anmälan derom, i det fall att ransakningen skall hållas vid Rådstufvurätt eller polisdomstol, hos polismästare eller annan med honom likställd myndighet eller, der sådan ej finnes, hos magistrat, men i annat fall hos Konungens Befallningshafvande.

15 §.

Finnes den häktades qvarhållande uppenbarligen sakna stöd af lag, skall Konungens Befallningshafvande eller polismyndighet, hvarom i 14 § sägs, förordna om den häktades försättande på fri fot.

16 §.

Så snart anmälan om den häktades ankomst till ransakningshäktet blifvit gjord, skall Konungens Befallningshafvande eller polismyndigheten, derest den häktade ej försättes på fri fot, hänskjuta målet till handläggning vid domstol och derom underrätta Rätten eller domaren för utsättande af tid för ransakningen.

Begär åklagare att med målets hänskjutande till domstol må anstå för anställande af ytterligare efterforskningar, eger dock Konungens Befallningshafvande eller polismyndigheten att, så framt giltigt skäl dertill förekommer, meddela det anstånd med målets hänskjutande till domstol, som finnes nödigt, dock ej för längre tid än fjorton dagar, räknade från den, då den häktade ankommit till ransaknings-

häktet. Ej må anstånd heviljas, utan att den häktade blifvit öfver åklagarens begäran hörd.

Efter utgången af anståndstiden eller förut, om ändamålet med anståndet tidigare anmäles vara vunnet, skall målet genast hänskjutas till domstol.

17 §.

Hvad i 14, 15 och 16 §§ stadgas i fråga om Konungens Befallningshafvande gälle ock om den, som af Konungen förordnats att vid visst kronohäkte fullgöra de skyldigheter, som enligt samma §§ eljest åligga Konungens Befallningshafvande.

18 §.

Ransakning med häktad person skall börjas å landet inom tio dagar och i stad inom tre dagar, efter det hos Rätten eller domaren blifvit anmäldt, att målet hänskjutits till domstol.

Möter med hänsyn till särskilda förhållanden i någon ort å landet hinder att der börja ransakning inom tid, som nu är sagd, ankommer på Konungen att bestämma annan tid, dock ej utöfver tre veckor, inom hvilken ransakning å sådan ort skall börjas.

19 §.

Ej må i ransakning angående brott, för hvilket någon hålles häktad, uppskof gifvas längre än tre veckor å landet och åtta dagar i stad, der ej Rätten finner att det ändamål, som åsyftas med uppskofvet, inom sådan tid ej kan vinnas.

20 §.

Sedan ransakning vid Rätten börjats angående brott, för hvilket någon hålles häktad eller är underkastad reseförbud, ankommer på Rätten allena att pröfva, huruvida häktningen eller reseförbudet må

fortfara eller upphöra; och åligger Rätten vid hvarje rättegångstillfälle att i sådan pröfning ingå, ändå att yrkande derom ej framställes.

21 §.

Finnas emot tilltalad, som är på fri fot, sådana omständigheter att han bör häktas, har Rätten att derom förordna.

Utan hinder af beslut, som af Rätten kan vara fattadt i fråga om den tilltalades häktande eller lösgifvande, eger Rätten efter omständigheterna lösgifva eller ånyo häkta den tilltalade.

Hvad här är stadgadt i fråga om häktning skall ock gälla om reseförbuds meddelande och upphäfvande.

22 §.

Angående brott, för hvilket någon är underkastad reseförbud, skall, å landet, åtal väckas inom fjorton dagar och ransakning vid Rätten börjas inom trettio dagar samt, i stad, åtal väckas och ransakning börjas inom fjorton dagar, efter det reseförbudet meddelades. Fullgöres ej hvad sålunda är stadgadt, vare förbudet förfallet. Ej må, utan den tilltalades medgifvande, i ransakningen uppskof gifvas längre än trettio dagar å landet och åtta dagar i stad, der ej Rätten finner att det ändamål, som åsyftas med uppskofvet, inom sådan tid ej kan vinnas.

23 §.

Har någon på misstanke om brott, hvarom ransakning skall hållas vid häradsrätt, fått sig meddeladt reseförbud, och infaller ej lagtima ting eller allmänt sammanträde inom trettio dagar derefter, skall den, som talar å brottet, så snart ske kan och sist inom åtta dagar efter det reseförbudet gafs, derom göra anmälan hos domaren, som har att utan dröjsmål utsätta ransakningen till handläggning vid urtima ting eller särskildt sammanträde med Rätten.

Finnes för viss domsaga särskild tingsstad för handläggning af mål angående häktade, må ock der ransakas och dömas angående

den, som är underkastad reseförbud, så framt domaren anser det lämpligen kunna ske.

I öfrigt skall hvad i lag eller författning är stadgadt om urtima ting för ransakning med häktad, ega tillämpning äfven i fråga om mål, deri den tilltalade är underkastad reseförbud.

24 §.

Allmän åklagare så ock häktets föreståndare skola, i hvad på dem ankommer, medverka dertill, att den häktade må åtnjuta nödigt biträde till införskaffande af den bevisning, som han till sitt fredande åberopar.

25 §.

Frikännes häktad, gifve Rätten honom lös, så framt han ej skall hållas i häkte för annat brott än det, hvarifrån han blef frikänd. Hafva synnerligen besvärande omständigheter emot honom förekommit, eger underrätt förordna, att han skall förblifva i häkte, till dess Rättens dom vunnit laga kraft eller Hofrätt annorlunda förordnat. Frikännes den, som fått reseförbud sig meddeladt, vare förbudet förfallet.

26 §.

Kan häktad ej säkert vårdas utan särskildt fängsel, må han dermed beläggas, dock ej annorlunda eller på längre tid än säkerheten fordrar. Å honom må ock kroppsransakan företagas för att utröna, huruvida han innehar något, hvaraf säkerheten i häktet eller under hans forslande kan äfventyras.

27 §.

Häkte skall vara så beskaffadt, att det ej är menligt för den häktades helsa. I ett rum skola ej flere personer förvaras, der det kan undvikas. Finnas ej särskilda rum för alla, skola dock ej de, som äro häktade för ringare brott, hållas tillsammans med dem, som

för gröfre brott tagits i häkte. Personer af olika kön må ej heller förvaras i samma rum. Häktad må ej hållas tillsammans med den, som undergår straffarbete eller fängelsestraff.

28 §.

Den, som är häktad, skall af allmänna medel förses med sund och nödtorftig kost så ock annan förnödenhet. Vill och kan han förskaffa sig bättre underhåll eller större beqvämlighet, än i häktet allmänneligen bestås, vare det honom tillåtet, så vidt ej derigenom ordningen inom häktet kan störas eller säkerheten i den häktades vård äfventyras.

29 §.

Häktas qvinna, som har spädt barn, och kan det ej annorstädes njuta uppehälle och skötsel, må hon hafva det hos sig och till dess föda undfå hälften emot hvad henne sjelf bestås.

30 §.

Blifver någon sjuk, under det han sitter i häkte, njute på allmän bekostnad vård och läkemedel efter sjukdomens beskaffenhet. Kan han ej vårdas inom häktet, varde då förvarad å annat ställe, der han kan njuta tjenlig vård.

31 §.

Häktad skall ej tvingas till arbete. Vill han arbeta, hafve lof dertill, om han sjelf förskaffar sig tjenligt arbete, eller tillgång derpå finnes inom häktet.

32 §.

Häktad vare ej förment att läsa eller skrifva; dock må han ej afsända eller mottaga bref, utan att han fått lof dertill af häktets föreståndare. Sådant lof må ej vägras, der brefvet är ställdt till

Konungens Befallningshafvande eller annan, som har tillsyn öfver häktet, eller der den häktade medgifver att brefvet må läsas, och dervid finnes att det ej innehåller något, som kan hindra brottets upptäckt eller ransakningens gång eller störa ordningen inom häktet eller äfventyra säkerheten i den häktades vård.

33 §.

Häktad vare ej heller förment att mottaga besök, utan gifve häktets föreståndare lof dertill, om ej sådan omständighet förekommer, som föranleder till vägran af brefs mottagande enligt 32 §; dock eger föreståndaren utsätta viss tid, å hvilken besöket skall ske, så ock låta en eller flere personer dervid vara tillstädes, om så finnes nödigt. Ej må likväl häktad förmenas att i enrum tala med den, som erhållit förordnande eller tillåtelse att lemna honom biträde i ransakningen, eller med prest eller läkare, som är anställd vid häktet.

34 §.

Visst gods, som påstås vara förverkadt eller genom straffbar gerning någon afhändt, må af Rätten, när skäl dertill finnes, sättas i qvarstad eller under förbud att säljas eller skingras. Är trängande fara, att godset undanskaffas eller förskingras, innan målet kan förekomma vid Rätten, må öfverexekutor bevilja qvarstad eller skingringsförbud.

För skadestånd på grund af gerning, som i lag är belagd med straff, eger ock Rätten förordna om qvarstad å den tilltalades egendom till belopp, Rätten finner skäligt.

I öfrigt skall i fråga om qvarstad eller skingringsförbud, hvarom nu är sagdt, gälla hvad om enahanda åtgärder i tviste- och utsökningsmål finnes stadgadt.

Om qvarstad å tryckt skrift stadgas i tryckfrihetsförordningen.

35 §.

Är embets- eller tjensteman tilltalad för brott, som kan medföra afsättning från embete eller tjenst, och förekomma sannolika

skäl att han begått brottet, eger Rätten besluta, att han skall afhålla sig från utöfning af embetet eller tjensten, till dess annorlunda varder förordnadt. Om sådant beslut skall hans närmaste förman ofördröjligen underrättas.

36 §.

I Rättens beslut om häktning, om häktad persons qvarhållande i häkte, om reseförbud, om qvarstad och om skingringsförbud så ock om embets- eller tjenstemans skiljande från utöfning af embete eller tjenst, medan han står under tilltal, må den tilltalade söka rättelse genom särskilda besvär.

I dessa mål vare klagan ej inskränkt till viss tid, och gånge beslutet i verkställighet utan hinder af förd klagan.

MOTIV.

Jemlikt den ordning för Nya Lagberedningens arbeten, som finnes bestämd i Kongl. brefvet den 30 Augusti 1884, har det ålegat Beredningen att på de grunder, som äro angifna i Beredningens den 6 Juni samma år afgifna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning, upprätta förslag till lagbestämmelser angående åtalsrätt och skadeståndstalan samt om den förberedande undersökningen i brottmål. Då motiven till det upprättade förslaget nu skolat afgifvas, har Beredningen ej ansett behöfligt att ånyo upptaga de skäl för de särskilda bestämmelserna i förslaget, som i nämnda betänkande finnas angifna, hvadan redogörelsen för motiven till förslaget kunnat inskränkas till de hufvudsakliga skälen för de ändringar, som vidtagits i hithörande stadganden i samma betänkande.

Med principbetänkandet förstås i dessa motiv förenämnda, af Lagberedningen den 6 Juni 1884 afgifna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning; och har Beredningen låtit den speciella motiveringen till de kapitel i betänkandet, som motsvara förevarande förslag, åtfölja dessa motiv.

1 KAP.

Om åtalsrätt och skadeståndstalan.

2 och 3 §§.

För att uppdraga en bestämd gräns emellan egentlig angifvelse, hvilken kunde föranleda till ansvar enligt 16 kap. strafflagen, och ett sådant uppenbarande af brottet, som i 3 kap. 8 § samma lag förutsättes kunna ske utan angifvelse till åtal, uttalades i principbetänkandet den grundsats, att en anmälan om brott ej skulle be-

traktas såsom uttrycklig angifvelse, med mindre den gjordes skriftligen. En sådan grundsats torde dock svårligen låta förena sig med nu gällande bestämmelse i 17 kap. 7 § rättegångsbalken angående angifvarens jäfaktighet. Enligt nämnda lagrum anses den, som till åtal angifvit ett brott, såsom under alla förhållanden otjenlig att vittna i målet, ehvad angifvelsen skett skriftligen eller muntligen. Då åklagaren dessutom i fråga om de brott, som äro underkastade allmänt åtal, är lika pligtig att dem åtala, vare sig angifvelse skett eller åklagaren på annan väg om dem erhållit kännedom, synes i fråga om dessa brott någon vigt ej ligga på den skriftliga formen för angifvelsen. Vid sådant förhållande och då de i principbetänkandet upptagna grunder för vittnesbevisningen och jäfsfrågornas ordnande icke kunna blifva föremål för behandling och afgörande samtidigt med nu förevarande lagförslag, har Nya Lagberedningen ansett fordran på skriftlig angifvelse böra inskränkas till de fall, då åklagarens behörighet att föra talan är beroende deraf att angifvelse skett. I dessa fall måste nemligen åklagaren för sin behörighet kunna vid domstolen ådagalägga att angifvelse egt rum, och vid sådant förhållande lärer den skriftliga formen för angifvelsen med allt fog kunna föreskrifvas.

5 §. Enligt 16 kap. 13 § strafflagen må ej till befrielse från ansvar för tillmäle om brott annan bevisning vara tillåten än laga dom angående brottet. Den i principbetänkandet upptagna regeln att åtal å embetsbrott, som tillhör Konungens eller Hofrätts omedelbara upptagande, må väckas endast af den som å embetets vägnar är dertill behörig, skulle vid nämnda förhållande medföra att, der målseganden angifvit ett dylikt embetsbrott, men åtal icke följt, angifvaren skulle, om rekonventionstalan emot honom fördes, blifva fäld till straff enligt 16 kap. strafflagen, utan att för honom någon möjlighet förefunnits att ådagalägga den gjorda angifvelsens sanning. Då emellertid ett sådant förhållande icke torde vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, och de skäl, hvilka föranledt införandet af föreskriften om vissa embetsbrotts undantagande från målsegan-

dens åtalsrätt, icke synas ega tillämplighet å det fall att rekonventionstalan väckes, har i förslaget intagits ett stadgande om rättighet för målsegande att i sådant fall, äfven om åklagare icke funnit skäl att tala å embetsbrottet, sjelf anställa åtalet, ändå att detsamma tillhör Konungens eller Hofrätts omedelbara upptagande.

Då målsegandens skadeståndstalan synes böra, så vidt ske kan, åtfölja åtalet, torde det vara lämpligt att likasom allmän åklagare underrättas om åtal, som göres anhängigt af målsegande, denne erhåller underrättelse om åtal, som anhängiggöres af åklagare, derest en sådan underrättelse kan gifvas utan att medföra synnerligt dröjsmål i åtalets utförande. Ett dylikt dröjsmål synes Beredningen icke vara att befara, derest föreskriften om målsegandens underrättande inskränkes till de fall, der målseganden är känd och synnerligt hinder för delgifvandet icke möter, hvadan en föreskrift i sådant syfte blifvit i 6 § i förslaget intagen. *6 §.*

Stadgandet i 23 kap. 6 § strafflagen, sådan den lyder i förordningen den 6 Oktober 1882, derom att gäldenär, som gjort sig skyldig till ansvar för oredlighet eller vårdslöshet i konkurs, men inför Rätten styrker att han sina borgenärer till fullo förnöjt, skall förklaras fri från allt vidare ansvar eller påföljd, lärer icke kunna anses såsom något undantag från den här gifna bestämmelsen att, i fråga om brott, hvilka enligt lag ej må åtalas af annan än målseganden, nedläggande af talan eller förlikning ej hindrar verkställighet af straff, ådömdt genom beslut, som ej öfverklagas eller som eljest eger laga kraft. Vid sådant förhållande har det icke ansetts nödigt att i förslaget upptaga hvad i principbetänkandet förekommer såsom undantag från den i 8 § gifna regel. *8 §.*

Då förslaget är afsedt att vinna tillämpning under nuvarande organisation af åklagaremagten, har det icke kunnat ifrågasättas att i förslaget upptaga något stadgande i syfte att, der åklagare, sedan ett åtal förekommit till handläggning vid domstol, nedlägger åtalet, hans närmaste förman i vissa fall skulle derom erhålla underrättelse för att sättas i tillfälle att, om han funne skäligt, fullfölja åtalet. *9 §.*

Att utan ett sådant stadgande införa en särskild preskriptionstid för åtalsrätt i händelse åtal blifvit nedlagdt, hvilken preskriptionstid skulle gälla jemte den i 5 kap. strafflagen stadgade, har vid den nuvarande organisationen af åklagaremagten synts Beredningen betänkligt. Då bestämmelserna dels i 16 kap. strafflagen angående straff för obefogadt åtal dels om skyldighet att gifva ersättning för rättegångskostnad åt tilltalad, hvilken ej blifver fäld, i och för sig torde innebära fullt tillräckliga garantier derför att en tilltalad, äfven om en dylik särskild preskriptionstid kommer att saknas, icke skall blifva föremål för upprepade åtal; då tilltalad, derest åtalet mot honom nedlägges, är berättigad att, sådant oaktadt, få af honom väckt rekonventionstalan pröfvad och afgjord, samt då ett stadgande derom att den tilltalade, i händelse åtalet nedlägges, skulle ega rättighet att sjelf påkalla åtalets afdömande, — derest ett dylikt stadgande eljest kunde anses lämpligt, — icke torde böra gifvas utan i sammanhang med öfriga föreskrifter angående ransakningen vid Rätten och hvad dertill hörer, har Beredningen ansett följden af åtals nedläggande i förevarande hänseende för närvarande icke kunna blifva någon annan än att åtalet med allt hvad derunder förekommit icke utöfvar någon inverkan på beräkning af preskriptionstid för straff å brott, der sådan preskriptionstid finnes i lag stadgad.

10—13 §§. Såsom i motiven till tredje delens andra kapitel af principbetänkandet framhålles, har den i flera främmande länders lagstiftning upptagna princip, enligt hvilken skadeståndsfrågor och åtal skola handläggas oberoende af hvarandra, hos oss icke någonsin gjort sig gällande; och i principbetänkandet är icke heller ifrågasatt, att vidtaga någon ändring i den hos oss i praxis hittills följda grundsats att åtal å brott och de civilrättsliga anspråk, som deraf alstras, skola, så vidt lämpligen ske kan, behandlas i ett sammanhang. Deremot är i principbetänkandet föreslagen den ändring af hvad i praxis, åtminstone sådan den allmännast förekommer, blifvit följdt, att, der skadeståndstalan varder väckt eller, om den förut lemnats hvilande, åter göres anhängig efter det sjelfva åtalet blifvit genom

laga kraft egande beslut afdömdt, sådan talan skulle handläggas såsom tvistemål. En sådan anordning, enligt hvilken en skadeståndstalan i vissa fall komme att handläggas först såsom ett brottmål och sedermera såsom ett tvistemål, skulle emellertid medföra bestämda olägenheter i processuelt hänseende, derest man icke gåfve särskildt stadgande för dylika mål i fråga om domstolens behörighet, obehöfligheten af viss stämningstid m. m. Det har dock synts Beredningen vara mindre lämpligt att utan sammanhang med ordnandet af det allmänna förfarandet vid domstol gifva några specialföreskrifter med afseende å skadeståndstalan, och redan på den grund har Beredningen icke kunnat i det nu afgifna förslaget upptaga det i principbetänkandet förekommande undantaget från regeln, att skadeståndstalan skall handläggas såsom brottmål. Oafsedt nämnda förhållande har det ock synts Beredningen med skäl kunna ifrågasättas, huruvida någon fördel vinnes derigenom att i de förenämnda fallen låta skadeståndstalan behandlas såsom ett tvistemål. Att ett och samma mål till en början handlägges såsom brottmål och, sedan det lemnats någon tid hvilande, derefter blifver behandladt såsom ett tvistemål, kan svårligen anses såsom lämpligt, och äfven i det mindre ofta förekommande fall, att skadeståndstalan anhängiggöres först efter det åtalet för brottet blifvit genom laga kraft egande beslut afdömdt, torde det vara en tvifvelaktig fördel att i sådan händelse annan ordning för dess handläggning och pröfning är stadgad än den, som är gällande för de allmännast förekommande fallen, — då dylik talan utföres i sammanhang med åtalet. Godkännes principen, att domen öfver sjelfva åtalet ovilkorligen skall, i hvad den innefattar pröfning af brottets verklighet och den tilltalades skuld, ega bindande verkan i fråga om målsegandes rätt till skadestånd äfven i det fall att målseganden ej varit under åtalet hörd, har derjemte bortfallit det hufvudsakliga motivet till det i främmande länders lagstiftning förekommande stadgande om skadeståndstalans behandling såsom tvistemål. På nu angifna grunder är i förslaget upptagen den föreskrift, att talan om skadestånd på grund af gerning, som i lag är belagd med straff, skall

handläggas i den för brottmål stadgade ordning, äfven då sådan talan särskildt föres utan åtal å brottet.

14 §. Hvad ofvan är sagdt om skadeståndstalan gäller tydligen äfven om de påföljder, som i 13 kap. 1 § giftermålsbalken och 6 kap. ärfdabalken äro förknippade med i nämnda lagrum omförmälda straffbara gerningar.

De i 2 kap. i principbetänkandet upptagna bestämmelser dels om brottmålsdomarens behörighet att i brottmål ingå i den pröfning af stridiga rättsförhållanden af civilrättslig natur, som är nödig för bedömande af målsegandens befogenhet eller den åtalade gerningens straffbarhet, dels om gränserna för brottmålsdomarens rätt att till särskildt utförande hänvisa dylika för brottmålet prejudiciella tvister, torde närmast tillhöra reglerna för förfarandet vid Rätten och i följd häraf böra upptagas i den afdelning af brottmålsprocessen, som handlar om ransakningen och hvad dertill hörer. Några bestämmelser angående dessa ämnen hafva derföre icke blifvit införda i det af Beredningen nu afgifna förslag.

---

2 KAP.

Om den förberedande undersökningen.

Till den förberedande undersökningen, hvars allmänna ändamål är att, innan åtal å brott vid domstol anställes, inhemta alla de upplysningar, som tjena till grund för bedömandet, om åtal skall väckas, mot hvem och för hvilket brott, höra alltså egentligen de åtgärder, hvilka afse brotts uppdagande, den eller de brottsliges ertappande, samt utredande, så vidt ske kan, af de närmare omständigheter, som bestämma straffbarheten.

I det skede, hvari frågan om det svenska rättegångsväsendets ombildning för närvarande sig befinner, har, såsom redan blifvit antydt, det ålegat Lagberedningen att utan rubbning af de allmänna grunder, på hvilka rättegångsordningen i brottmål enligt nu gällande lagstiftning hvilar, föreslå erforderliga bestämmelser angående den förberedande undersökningen. Vid fullgörandet af detta uppdrag har Beredningen kunnat i de flesta väsentliga delar upptaga hvad principbetänkandet i ämnet innehåller. Der likväl detta betänkande förutsätter institutioner, hvilka ej ega full motsvarighet i den nuvarande rättsförfattningen, har Beredningen sett sig nödsakad att i det nu utarbetade förslaget frångå principbetänkandets bestämmelser för att — i den mån sådant lämpligen kunnat ske — ersätta dem med andra, hvilka närmare öfverensstämma med redan bestående förhållanden. Sådant är fallet med de stadganden i principbetänkandet, hvilka äro beroende af den enligt samma betänkande ifrågasatta anordning af åklagaremagten, hvarigenom förmanskap och inseende öfver de allmänne åklagarne distriktvis skulle tillkomma, icke Konungens befall-

ningshafvande, utan särskildt tillsatte öfveråklagare. Denna anordning är emellertid af beskaffenhet att, i fall den vid en blifvande granskning af principbetänkandets hufvudgrunder varder godkänd, deraf härflytande stadganden låta sig, utan hufvudsaklig rubbning af nu föreslagna bestämmelser i öfrigt, med dessa sammanföras.

Enligt de i detta kapitel upptagna bestämmelser är den förberedande undersökningen uteslutande lagd i Konungens befallningshafvandes, polismyndigheternas och allmänna åklagarnes händer. Då Rätten sålunda icke blifvit upptagen bland de myndigheter, hvilka det tillkommer att anställa den förberedande undersökningen, innebär följaktligen förevarande författning ändring i 4 kap. 1 § rättegångsbalken, så vidt nämnda lagrum innehåller föreskrift om Rättens befattning med den förberedande undersökningen.

1 §. Då Konungens befallningshafvande i egenskap af högsta polismyndigheter inom länen, enligt gällande instruktion, böra hafva vårdnad derå, att allmän ordning och säkerhet upprätthållas, samt, i händelse häremot brytes, vidtaga erforderliga åtgärder, äfvensom i öfrigt tillse, att begångna brott blifva i laglig ordning beifrade, har Beredningen, som, efter hvad ofvan nämnts, nu ej åsyftat någon inskränkning i desse myndigheters pligt och befogenhet härutinnan, trott det vara lämpligt att — i likhet med Lagkomitén och den äldre Lagberedningen — upptaga Konungens befallningshafvande särskildt bland de myndigheter, som enligt allmän lag böra vaka deröfver och medverka dertill, att brott, som höra under allmänt åtal, varda upptäckta och åtalade.

De närmare bestämmelserna om åklagares och polismyndigheters verksamhet i omförmälda hänseenden, utöfver hvad allmän lag funnits böra i ämnet innehålla, ega sin plats i de särskilda instruktioner, som för dem äro eller varda meddelade. Hänvisning till berörde bestämmelser meddelas i förslaget.

2 §. Beträffande allmän åklagares pligt att rätta sig efter honom af förman lemnade föreskrifter innehåller principbetänkandet i första delen, om domstolsförfattningen, XVI kap. 5 § ett allmänt stadgande,

hvars tillämpning i fråga om efterforskning af brott Beredningen ansett vara af den vigt, att en dylik föreskrift härom för närvarande ej bort i förslaget saknas.

Ehuru, på sätt vid 1 kap. är anfördt, betänklighet för närvarande synes möta mot införandet af sådane bestämmelser, enligt hvilka angifvelse till åtal ovilkorligen borde vara skriftlig, lärer likväl en muntligen och måhända i helt obestämda ordalag gjord angifvelse hos annan åklagare än den, som är behörig att å tjenstens vägnar beifra det angifna brottet, ej böra tillmätas sådan betydelse, att densamma skall utan vidare pröfning till vederbörande åklagare befordras. Är åter angifvelsen skriftlig, innehåller den alltså ej allenast bestämd uppgift derom att en viss person begått visst brott utan ock den ansvarige angifvarens namnunderskrift, eller äro med muntlig angifvelse förenade sådana omständigheter, som innebära anledning att brott blifvit begånget, då — likasom i det fall att dylik anledning eljest yppas — bör utan tvifvel åklagaren vara pligtig att härom, med öfverlemnande af gjord angifvelse, underrätta behörig åklagare för de vidare åtgärder, som på honom ankomma. *3 §.*

Till åtgärderna för den efterforskning af brott, som enligt denna § åligger åklagare och polismyndigheter, hör anställande af polisförhör, hvarom 10 och följande §§ innehålla närmare föreskrifter. *5 §.*

Anmälan rörande begånget brott af den grofva beskaffenhet, att häktning ovilkorligen skall derå följa, har Beredningen ansett under nu varande förhållanden lämpligen kunna ingå till Konungens befallningshafvande. En föreskrift härom står ock i öfverensstämmelse med grunderna i gällande instruktioner för länsstyrelserna och dem underlydande tjenstemän. *7 §.*

Vid en sammanställning af de åtgärder, som den förberedande undersökningen i brottmål tänkes omfatta, faller tyngdpunkten utan tvifvel inom det egentliga polisförhörets gränser. Undersökningens uppgift att i förekommande fall bringa i dagen åtminstone den grad af sannolikhet, som erfordras för att sätta en samvetsgrann åklagare i stånd att utan tvekan och utan öfverilning utföra sitt värf vid en *10—13 §§.*

blifvande ransakning inför domstol, denna uppgift manar å ena sidan till uppställande af sådana regler för berörda undersökning, som medgifva dess bedrifvande med eftertryck och största möjliga skyndsamhet. Men å andra sidan får ej lemnas ur sigte att, då krafven på snabbhet och kraft ej kunna tillgodoses utan att i den persons eller myndighets hand, som har att förrätta undersökningen, läggas tvångsmedel, hvilka i viss mån innebära ingrepp i personlig rätt och frihet, en hufvudsaklig vigt ligger på en sådan reglering af vederbörandes befogenhet härutinnan, att dylika tvångsmedel ej må användas utöfver hvad ändamålet oundgängligen synes kräfva.

Särskildt i fråga om polisförhöret måste de antydda synpunkterna göra sig gällande; och de påkalla hvar för sig desto större uppmärksamhet, som vår nuvarande lagstiftning lemnar föga ledning i detta ämne, hvilket kan sägas hittills hafva varit med förtroende öfverlemnadt åt en mer eller mindre utvecklad praxis.

I tillförene uppgjorda lagförslag angående förevarande del af rättegångsordningen saknas deremot ej bestämmelser i ämnet. Lagkomitén och den äldre Lagberedningen föreslogo att, der omständligare undersökning angående brott, hörande under allmänt åtal, funnes nödig för upplysningars inhemtande, innan åtal å brottet utfördes, skulle sådan förberedande undersökning hållas af Konungens befallningshafvande, kronofogde, stadsfogde eller särskildt anställd polisembetsman, der sådan funnes. Från behörigheten att förrätta dylik undersökning voro alltså de lägre allmänna åklagarne uteslutna; och efter denna inskränkning innehöll samma förslag vidare, att en hvar, som kallades till dylik undersökning, skulle vara pligtig att tillstädeskomma, vid äfventyr af hemtning, om han utan förfall uteblefve. Undersökningsförrättaren skulle ock ega förbjuda den, som kommit tillstädes, att begifva sig från stället för undersökningen; och den, som öfverträdde förbudet, finge i allmänt häkte insättas eller eljest å stället förvaras, så länge hans närvaro vid undersökningen vore nödig.

I principbetänkandet hafva äfven, på sätt och af skäl som i dertill hörande speciela motivering angifvas, bestämmelser af enahanda

syftning upptagits, dock med sådan begränsning: *att* de ifrågavarande tvångsmedlen finge användas endast i de fall, då undersökning skulle ske angående så groft brott att det i lag vore belagdt med straffarbete; *att* skyldighet att inställa sig vid förhöret ej skulle ega rum för annan än den som, då kallelsen honom delgåfves, uppehölle sig inom ett mindre afstånd från det ställe der förhöret egde rum; *att* hemtning finge användas endast mot den, som sjelf vore misstänkt för brottet eller delaktighet deri, eller om hvilken det skäligen kunde befaras, att han skulle afvika eller undanrödja bevis eller annat som hade gemenskap med brottet; *samt att* förbudet att aflägsna sig från förhörsstället borde gälla allenast för viss kort, i lag bestämd tid. Någon inskränkning i afseende å allmänne åklagares befogenhet att hålla polisförhör var deremot icke ifrågasatt.

Vid utarbetandet af förevarande förslag har Nya Lagberedningen ingalunda förbisett, hurusom — då enligt föregående bestämmelser i förslaget allmänne åklagare, utan någon af olika qvalifikationer beroende åtskilnad, skola ega pligt och behörighet ej blott att åtala hvarje brott, som hör under allmänt åtal, utan äfven att angående dylikt brott i allmänhet anställa den förberedande undersökning, som skall vara grundläggande för åtalet — det kunde synas följdrigtigast att i fråga om sjelfva polisförhöret, hvilket, formelt sedt, just utgör förundersökningens hufvudmoment, dels lemna desse åklagare lika befogenhet med de polismyndigheter, hvilka brotts efterforskning eljest i första hand tillkommer, dels ock förse så väl åklagare som polismyndigheter med behörighet att anställa polisförhör om hvarje brott af ifrågavarande beskaffenhet. Sådan är ock utgångspunkten för det nuvarande förslagets bestämmelser. Då emellertid behörighet att hålla polisförhör i egentlig mening måste, om ändamålet dermed i allmänhet skall vinnas, vara förenad med rätt att till förhöret inkalla de personer, hvilkas närvaro kan vara af nöden, ehvad desse personer äro i något hänseende misstänkte eller icke; då det, såsom i principbetänkandet framhållits, måste anses såsom en medborgerlig pligt för en hvar att hörsamma dylik kallelse, der det kan ske utan

synnerlig möda eller uppoffring, och då såsom följd häraf den, som håller förhöret, äfven bör ega medel att till inställelse tvinga personer, som undandraga sig berörda pligt, så har Beredningen väl ansett tillfälle böra beredas till ifrågavarande förhörs hållande angående alla brott, som höra under allmänt åtal, men tillika föreslagit att, då fråga ej är om gröfre brott, rätten att anställa dylikt förhör, följaktligen äfven att pröfva dess behöflighet och omfång, skall tillkomma allenast Konungens befallningshafvande, kronofogde, polismästare och annan med polismästare likställd polismyndighet samt magistrat. Hos dessa myndigheter bör nämligen företrädesvis kunna förväntas den noggrannare urskiljning, som skall innebära säkerhet mot hvarje missbruk af en så pass vidsträckt befogenhet. Beträffande åter gröfre, i lag med straffarbete belagda brott, hvilka torde utgöra de fall, der förberedande förhör böra enligt regeln ega rum, har det synts icke möta någon betänklighet att jemväl åt öfrige allmänne åklagare öfverlemna rättighet att anställa förhör på sätt nu är i fråga. I öfrigt innefatta förslagets bestämmelser naturligtvis intet hinder för den allmänne åklagaren att beträffande hvarje brott, som han är behörig att åtala, hålla undersökning och förhör med personer, som af honom för ändamålet uppsökas eller eljest äro tillstädes.

Endast i det fall att vid eller omedelbart efter föröfvandet af brott, som hör under allmänt åtal, polis kommer tillstädes, och då följaktligen undersökning med anledning deraf genast kan förrättas på stället eller i dess närhet, synes det vara nödigt att i detta afseende inrymma en större befogenhet åt åklagare- och polismagtens lägre organ. Angelägenheten deraf, att vid månget dylikt tillfälle »på färsk gerning» förhör med de vid tillfället närvarande personer anställes för upplysnings vinnande om gerningsmannen, har nemligen föranledt det i 12 § föreslagna stadgande om skyldighet för en hvar, som vid tillfället är tillstädes, att genast på tillsägelse af åklagare, polistjensteman eller polisbetjent inställa sig vid dylikt förhör. Någon tvekan i afseende å fastställandet af berörda skyldighet torde desto mindre förekomma, som dess uppfyllande väl i allmänhet och för de

fleste kan antagas medföra ringare olägenhet, än som eljest är förenad med inställelse vid polisförhör.

I öfrigt har enligt Beredningens förslag området för polisförhör af ifrågavarande art blifvit äfven i det hänseende begränsadt, att den, som dertill kallas och ej har laga förhinder, åligger att komma tillstädes endast så vida han, då kallelsen honom delgifves, uppehåller sig i stad, der förhöret eger rum, eller eljest inom fem kilometers afstånd från förhörsstället. I fråga härom har skälig hänsyn tagits till det förhållande att, jemlikt gällande bestämmelser rörande ersättning till vittnen i brottmål, sådan ersättning af statsmedel ej utgår till ett af allmän åklagare vid domstol åberopadt vittne, hvars hemvist är beläget på mindre än en half mils afstånd från domstolen.

Hvar och en, som är pligtig att infinna sig till förhör, men undandrager sig att åtlyda erhållen kallelse, bör ock, om ändamålet med föregående bestämmelser ej skall förfelas, kunna medelst hemtning inställas till förhöret. På det att likväl dylik åtgärd ej måtte i oträngdt mål tillgripas, är såsom vilkor derför i förslaget tillagdt, att den uteblifnes personliga närvaro skall finnas vara af synnerlig vigt.

Att den, som på kallelse tillstädeskommit, ej må aflägsna sig förr än han blifvit förhörd, ligger i sakens natur. Han är i sådant fall att anse och behandla såsom den der uteblifvit. Men för den händelse att vid hans hörande eller eljest omständigheter förekomma, som göra honom misstänkt för brottet eller delaktighet deri eller eljest gifva anledning att befara, det han, om tillfälle dertill lemnas, skall afvika eller undanrödja bevis eller annat, som har gemenskap med brottet — utan att dock dessa omständigheter omedelbart föranleda till hans häktande — har det synts nödigt att bereda den, som håller förhöret, rätt att för viss tid förbjuda sådan person att lemna stället, der förhöret pågår, äfvensom att, om han söker öfverträda förbudet, låta der qvarhålla honom. Hufvudändamålet härmed vore, att ifrågavarande person skulle, i den mån upplysningar under

den fortgående undersökningen dertill föranledde, kunna utan omgång eller dröjsmål å nyo höras, äfvensom, derest laga skäl dertill förekomme, genast tagas i häkte. Sådant förfarande skulle likväl kunna ega rum allenast då fråga vore om så groft brott, att derpå kunde efter lag följa straffarbete; och då tiden för omförmälda förbud och qvarhållande föreslagits till högst tolf timmar, räknade från inställelsen, torde, med afseende å de förhållanden, under hvilka nämnda åtgärder skulle ifrågakomma, bestämmelserna härom ej anses medgifva större intrång i personlig rätt och frihet, än som påkallas af angelägenheten för åklagare och polismyndigheter att vid förundersökningar rörande svårare brott förfara med all erforderlig kraft och skyndsamhet.

14 §. I principbetänkandet är redan framhållet, hurusom det måste anses otjenligt att lemna allmänheten tillträde vid polisförhör. Med detta förhörs natur och ändamål torde det lika litet vara förenligt att hvar och en, som till förhöret inkallats, skulle ega medhafva en annan person såsom vittne. Beredningen har föreställt sig att tillräcklig kontroll i detta hänseende beredes derigenom att två vittnen skola vara tillstädes vid hvarje dylikt förhör, och detta ehvad förhöret hålles af allmän åklagare eller annan behörig myndighet.

15 §. De ytterligare bestämmelser, som funnits vara behöfliga i fråga om polisförhör, innefattas i de föreslagna stadgandena dels om erforderliga anteckningars förande vid förhöret och dels om skriftligt beskeds meddelande angående kallelse och hemtning, förbud och qvarhållande, hvarom ofvan förmälts. Att i dessa hänseenden genom lag utsträcka vederbörandes åligganden utöfver hvad förslaget innehåller, lärer desto mindre böra anses tjenligt, som derigenom i vissa fall otvifvelaktigt skulle förorsakas dröjsmål och omständlighet utan motsvarande gagn.

17—24 §§. Såsom allmän grundsats beträffande husransakan bör fasthållas, att det intrång i hemfriden, som derigenom förorsakas, i intet fall får göras mera omfattande, än ändamålet kräfver, och således ej ut-

sträckas till andra delar af det hus eller lägenhet, der förrättningen hålles, än sådana, hvarest den eller det, som eftersökes, rimligtvis kan antagas vara till finnandes. En bestämmelse i sådant syfte finnes införd i 23 §. I afseende å husransakan hos annan person än den, som misstänkes för brottet eller delaktighet deri, äro i öfrigt vissa bestämmelser föreslagna i 17 §, hvarvid endast torde böra erinras, att — då såsom ett bland de alternativa vilkoren för dylik husransakans företagande bestämmes, det särskild anledning skall förekomma dertill att det eftersökta finnes i hemvist eller lägenhet, hvarom fråga är — omfattar denna bestämmelse äfven det i principbetänkandet upptagna fall att det eftersökta blifvit på färsk gerning dit följdt eller spåradt.

I fråga om enskild egares rätt att återtaga sitt, »ehvad det är från honom stulet, eller han det tappat hafver», innehåller förordningen den 16 Februari 1864 det medgifvande, att han må »det återtaga af den, som är lösker man eller misstänkt att vilja rymma, eller der stulet gods å färsk gerning finnes». Ett motsvarande stadgande har, med hänsyn till det nära sammanhanget med föreskrifterna om hus- och kroppsransakan, ansetts böra i föreliggande förslag intagas. Härvid har dock Beredningen funnit berörda återtagningsrätt böra begränsas till det fall, att gods, som genom brott blifvit egaren frånhändt, »på färsk gerning» af honom återfinnes. Det i principbetänkandet härvid tillagda ytterligare vilkor, att genom dröjsmål för tillkallande af viss behörig person fara för förlust af godset skulle uppstå, torde icke hafva visat sig vara behöfligt. En i lag stadgad rätt för en hvar att återtaga sin egendom af »lösker man» eller af den, som är misstänkt att vilja rymma, har åter synts Beredningen dels i allmänhet icke vara nödig, dels ock stundom kunna föranleda någon att söka sätta sig i besittning af gods, hvartill hans rätt under förhandenvarande omständigheter ingalunda vore ostridig; och enahanda regel i detta hänseende lärer otvifvelaktigt böra gälla, ehvad godset är genom brott åtkommet eller upphittadt af den, som innehar detsamma.

Då enligt förslaget (17 §) husransakan får ega rum i ändamål, bland annat, att gripa den, som för brott må tagas i häkte, följer deraf, att stadgandet i 21 § om rätt för den, som verkställer husransakan, att dervid använda det våld, som är oundgängligen nödigt för att erhålla tillträde till stängd lägenhet, eger tillämplighet å det fall, att den, som skall gripas eller häktas, finnes inom tillstängdt hus eller der tillträde eljest ej lemnas; hvadan något särskildt stadgande derom ej behöft bland bestämmelserna om häktning i nästa kapitel intagas.

24, 25 §§. Beredningen, som ansett, att med kroppsransakan i egentlig mening bör förstås den vid efterforskning af brott anstälda undersökning af kläder eller annat, som någon bär på sig, har i sammanhang härmed upptagit kroppsbesigtning såsom namn på undersökning af lefvande persons kropp. I samma bemärkelse förekomma dessa båda uttryck i den äldre Lagberedningens förslag. Kroppsbesigtning torde — i likhet med sådan kroppsransakan, som anställes efter bevis om begånget brott — ej böra tillåtas, med mindre brottet är så groft, att det i lagen belägges med straffarbete.

Då kroppsbesigtning erfordras, lärer i de flesta fall ändamålet dermed kräfva, att den verkställes af läkare. Förrättningen är då att hänföra till rättsmedicinsk besigtning, hvarom särskilda stadganden gälla. Hålles besigtningen ej af läkare, synas i afseende å tillvägagåendet dervid enahanda föreskrifter böra iakttagas som i fråga om kroppsransakan.

27 §. Föreskriften om skyldighet för den, som håller hus- eller kroppsransakan eller kroppsbesigtning, att dervid anteckna så väl i hvad ändamål åtgärden vidtagits, som ock hvad derigenom utrönts, torde vara tjenlig såsom anvisning att konstatera ej blott hvad till upplysning om begånget brott vid förrättningen förekommit, utan ock huruvida densamma blifvit i behörig ordning företagen och utförd.

28, 29 §§. Förfarandet med bref eller andra enskilda handlingar, som vid hus- eller kroppsransakan tagas i förvar, kräfver desto mera upp-

märksamhet, som det är af vigt att personer och förhållanden, hvilka äro helt och hållet främmande för det brott, hvarom fråga är, icke varda i undersökningen derom obehörigen inblandade. Med afseende härå innehåller förslaget, att dylika handlingar, hvilka anträffas i förseglad skick, väl må, då skäl dertill finnes, tagas i förvar af den, som verkställer förrättningen, men ej öppnas och undersökas af annan än Konungens befallningshafvande, kronofogde eller högre polismyndighet i stad eller ock, vid rätten, af dess ordförande, äfvensom att innehållet af sådan handling ej må intagas i protokoll eller eljest röjas i vidsträcktare mån, än för bevisning om det ifrågavarande brottet är oundgängligen nödigt.

Anträffas åter handlingen i oförseglad skick, synes dylik inskränkning i afseende å behörighet att närmare undersöka densamma ej vara erforderlig i annat fall, än att handlingen är att hänföra till bref, telegram, handelsbok eller andra anteckningar af enskild art, såsom dagböcker eller dylikt. Endast beträffande handlingar af sistnämnda slag har derföre Beredningen funnit sig böra föreslå särskilda bestämmelser, enligt hvilka sådan handling ej må, utan innehafvarens uttryckliga begifvande, underkastas närmare granskning af annan än ofvannämnde, i 28 § uppräknade myndigheter.

30 §. Vid upptagande af principbetänkandets bestämmelser rörande beslag å försändelser, som finnas å post- eller telegraf-anstalt, har Beredningen, i öfverensstämmelse med förut tillämpade grunder angående förundersökningen i brottmål, föreslagit, att utom Konungens befallningshafvande jemväl kronofogde samt högre polismyndighet i stad må berättigas att om ifrågavarande åtgärd förordna.

31 §. Då i anledning af begånget brott enskild handling enligt bestämmelserna i någon af nästföregående tre §§ tagits i beslag, fordrar ämnets grannlaga natur, att samma handling, så fort ske kan, af behörig myndighet undersökes för att, om och så snart handlingen icke vidare finnes vara behöflig till upplysning om brottet, återställas till den, hos hvilken beslaget skett eller — i fall detta gält försändelse å post- eller telegrafanstalt — befordras till adressaten eller den,

hvilken eljest är berättigad att försändelsen mottaga. — Att för fullgörandet häraf utsätta viss tid, enligt några främmande lagars föredöme, torde, med hänsyn till de olika och vexlande förhållanden, under hvilka hos oss en dylik föreskrift skulle tillämpas, icke böra anses ändamålsenligt.

Äfven då det befinnes nödigt att qvarhålla en i förvar tagen post- eller telegrafförsändelse i original, fordrar en billig hänsyn till så väl afsändarens som adressatens rätt, att försändelsens skriftliga innehåll, om och i den mån dess hemlighållande ej betingas af omständigheterna vid undersökningen, utan vidare dröjsmål delgifves den, till hvilken försändelsen var ämnad. Sådant delgifvande bör då ske medelst afskrift eller utdrag af handlingen.

I enlighet härmed äro föreskrifterna i 31 § affattade.

32 §. Den, från hvilken vid hus- eller kroppsransakan gods blifvit taget i förvar — detta gods må utgöras af handlingar eller andra föremål — eger i hvarje fall skäligt anspråk derpå, att inom viss kort tid målet, hvarom fråga är, må komma under pröfning vid domstol, hvilken då äfven har att bedöma, om och när godset må till den dertill berättigade återställas. Då någon i och för målet hålles häktad, erfordras i berörda hänseende inga särskilda bestämmelser utöfver de i nästa kapitel upptagna. I annat fall åter torde den, hos hvilken godset anhållits, böra berättigas att återbekomma detsamma, så framt ej åtal inom föreskrifven tid anställes. Beredningen har ansett denna tid lämpligen kunna bestämmas till fjorton dagar, d. v. s. den längsta tid, som, enligt hvad under nästa kapitel föreslås, den förberedande undersökningen angående häktad kan fortgå, innan målet remitteras till domstol.

Någon föreskrift om rätt att genom särskild klagan söka ändring eller rättelse i de åtgärder, hvilka tillhöra den förberedande undersökningen, har Beredningen icke ansett behöflig eller ens i hvarje fall förenlig med denna undersöknings natur och ändamål. Mot åklagares och polismyndigheters öfvergrepp, vare sig vid hus- eller kroppsransakan eller vid någon annan af de åtgärder, om hvilka detaljerade

bestämmelser för begränsande af vederbörandes rätt och befogenhet nu blifvit föreslagna, eger i allt fall den förorättade det särskilda skydd, som beredes ej mindre genom utvägen att hos åklagarens eller polismyndighetens förman göra anmälan om förelupen olaglighet och dymedelst erhålla rättelse, så vidt sådan är vidare möjlig, än ock genom strafflagens bestämmelser rörande embets- och tjenstemäns ansvar för tjenstefel.

Med afseende derå att något uttryckligt stadgande, enligt hvilket magistrat såsom polismyndighet är likställd med polismästare, icke förefinnes, innehåller denna paragraf bestämmelse bland annat derom att i stad, der polismästare eller annan med honom likställd myndighet ej finnes, skall hvad i kapitlet säges om polismästare äfven vara gällande om magistrat. Detta är ock öfverensstämmande med motsvarande föreskrifter i gällande ordningsstadga för rikets städer. *34 §.*

De bestämmelser, som må finnas erforderliga angående *domstols* befogenhet att till åstadkommande af bevisning rörande brott, hvarom ransakning blifvit börjad, förordna om hus- och kroppsransakan, jemte andra hithörande åtgärder, äro icke att hänföra till den förberedande undersökningen och ligga följaktligen utom ämnet för det förslag, Beredningen nu haft att afgifva.

---

3 KAP.

Om häktning och reseförbud samt qvarstad, så ock om embetsmans skiljande från utöfning af embete, medan han står under tilltal.

Om häktningsdomare.

I den del af principbetänkandet, som handlar om domstolsförfattningen, föreslås, att för hvarje häkte, der fångar förvaras för att undergå ransakning vid domstol, skulle någon närboende, till domarevärf behörig man förordnas att i egenskap af häktningsdomare pröfva frågan om lagligheten af häktning; hvarjemte principbetänkandets förslag till rättegångsordning i brottmål närmare bestämmer häktningsdomarens åligganden, bland hvilka det vigtigaste skulle vara att ofördröjligen anställa förhör med häktad, som ankommit till ransakningshäktet, samt att, der häktningen funnes vara uppenbarligen olaglig, genast försätta den häktade på fri fot, äfvensom att pröfva af åklagare eller polismyndighet framstäld anhållan om anstånd med hänskjutande till domstol af mål angående häktad. I inledningen till principbetänkandet (första delen pag. XXXIV) uttalas väl den åsigt, att frågan om särskilda häktningsdomare borde komma under pröfning i sammanhang med de processuella bestämmelserna om häktning; men då denna fråga likväl synes bero på en annan, ännu oafgjord fråga, hvars behandling ej ligger inom Beredningens nuvarande uppdrag, nemligen frågan om domstolarnes organisation och permanens, har Beredningen icke tilltrott sig att i det nu afgifna lagförslaget inrymma bestämmelser om särskilda häktningsdomare. Då de åligganden, som skulle enligt principbetänkandet fullgöras af dessa häktningsdomare, emellertid kunna, enligt Beredningens åsigt, åtminstone i hufvudsakliga delar anförtros åt administrativa myndigheter,

innehåller förslaget föreskrifter, hvilka hafva till ändamål att bereda Konungens befallningshafvande eller för visst häkte särskildt förordnad embetsman, äfvensom städernas högre polismyndigheter tillfälle att, innan ransakning vid domstol börjat, frigifva den häktade, derest hans qvarhållande uppenbarligen funnes sakna stöd af lag, samt att pröfva åklagares begäran om anstånd med målets hänskjutande till domstol. Skulle framdeles befinnas lämpligt att införa särskilda häktningsdomare, torde den revision af lagförslagets bestämmelser, som i sådan händelse erfordras, icke vara förenad med större svårighet.

Vare sig häktningsdomare varda tillsatta eller åt högre polismyndigheter anförtros att frigifva den, som obehörigen tagits i häkte, är dock uppenbart, att häktningsåtgärdens laglighet bäst och säkrast pröfvas af den domstol, som har att ransaka och döma angående det brott, hvarför häktningen skett. Någon annan än domstolen torde nemligen icke kunna få sig ålagdt eller medgifvet att med parter och vittnen anställa så fullständiga förhör, som kunna vara erforderliga för att tillförlitligen afgöra, huruvida de skäl, som åberopas för en persons häktande, må anses ega den grad af sannolikhet, att häktningsåtgärden bör godkännas såsom berättigad. På sätt 18 § i detta kapitel utvisar, har Beredningen också sökt att, så mycket som möjligt, förkorta den tid, inom hvilken häktad person skall inställas till ransakning inför domstol.

Om borgen.

På det att den personliga friheten måtte utsättas för så litet intrång, som möjligen är förenligt med statens intresse att före ransakningens öppnande försäkra sig om den för brott misstänktes person, är i principbetänkandet upptagen den af Lagkomitén och den äldre Lagberedningen jemväl förordade bestämmelsen derom att den, som eljest skulle häktas, kunde under vissa förhållanden lemnas på fri fot, om borgen af en eller flere personer ställdes för den misstänktes personliga inställelse till ransakning i målet.

Till stöd för en dylik bestämmelse är i principbetänkandet anfördt, att derigenom en lämplig utväg gåfves för den, som hvarken innehade fast egendom eller tjenst eller eljest stadigt hemvist eller

yrke inom riket, att i de fall, då häktning vore i fråga mindre med afseende å brottets beskaffenhet än den misstänktes personliga ställning, undgå det obehag, denna hans personliga ställning skulle medföra. Grundtanken i den föreslagna anordningen vore nemligen att den, som iklädde sig förbindelse att till ransakning inställa den för brott misstänkte, i och med detsamma måste anses hafva öfvertagit bestyret och ansvaret för dennes behöriga öfvervakande och hindrande från flykt, och borgenssumman utgjorde endast ett slags vitespåföljd, hvartill löftesmannen gjorde sig förfallen, derest han genom försummelsen att enligt åtagande öfvervaka den misstänktes åtgärder gifvit denne tillfälle att undkomma. Då äfven den fattigaste kunde utverka sitt lösgifvande allenast genom framställandet af någon, som till honom hade fullt förtroende och derföre ansåge det utan risk att ikläda sig den ifrågasatta förbindelsen att öfvervaka hans person, kunde anmärkningen att borgenssystemet beredde frihet endast åt den rike anses väsentligen sakna befogenhet.

Emot antagandet af det ifrågasatta borgenssystemet kan dock, på sätt redan i principbetänkandet hufvudsakligen blifvit anmärkt, å andra sidan anföras, att det är tvifvelaktigt, huruvida detta system i vårt land vore påkalladt af ett erkändt behof eller kunde förväntas komma att leda till mera betydande praktiska resultat. I fråga om de brott, vid hvilka borgen skulle få användas, hafva häktningsanledningarne i vår lagstiftning numera blifvit i den mån inskränkta, att flertalet af de fall, der enligt främmande länders lagstiftning med friare häktningsrätt ställande af borgen må vara lämpligt, numera i vårt land icke vidare förekomma. Men äfven antalet af de öfriga fall, der borgen skulle kunna sättas i fråga, torde blifva än ytterligare förminskadt genom införandet i lagstiftningen af rättigheten att i stället för häktning af den misstänkte meddela reseförbud för honom, när en sådan lindrigare åtgärd anses för ändamålet tillfyllest. Den ansvarighet för den misstänktes öfvervakande, som enligt den angifna grundtanken för borgenssystemet skulle åligga löftesmannen, lärer, med hänsyn till nuvarande förhållanden i samhället och kom-

munikationsanstalterne derinom, icke kunna anses i och för sig innebära någon verklig garanti mot den misstänktes afvikande; och då den, som befunne sig i sådana förmögenhetsvilkor att han genom nedsättning af penningar eller pant kunde lemna full säkerhet för det belopp, hvarför borgen skulle ställas, torde utan svårighet kunna finna någon, som mot den sålunda erbjudna säkerheten utan minsta risk iklädde sig löftesansvarigheten, skulle rättigheten för häktad att mot borgen blifva lösgifven, så vida ej vid medgifvande deraf synnerlig urskilning och varsamhet iakttoges, möjligen kunna bereda den förmögne utväg att friköpa sig från ransakning och straff.

Vid sådant förhållande och då, så vidt Beredningen har sig bekant, någon allmännare önskan om ifrågavarande anordnings införande icke, sedan Lagkomiténs och den äldre Lagberedningens förslag derom framställdes, låtit sig afhöra, har Beredningen ansett samma anordning ej böra i nu förevarande lagförslag upptagas, utan frågan om en dylik anordnings ändamålsenlighet och de garantier emot missbruk deraf, som må anses erforderliga, lämpligen kunna göras till föremål för den vidare granskning, som de i principbetänkandet föreslagna allmänna grunder för rättegångsväsendets ombildning framdeles lära komma att undergå.

Enligt den grundsats, hvarå motsvarande stadgande i gällande lag — 19 § 5 mom. promulgationslagen till nya strafflagen — hvilar, skall den, som misstänkes för brott, ovilkorligen häktas allenast i det fall att minimum i strafflatituden för det brott, hvarom misstanke uppstått, utgöres af straffarbete i två år eller längre tid. Det i nämnda lagrum använda uttryckssätt, »brott, hvarå dödsstraff eller straffarbete, dock ej under två år, efter lag följa kan», har emellertid, på sätt i principbetänkandet blifvit anmärkt, understundom gifvit anledning till tvekan om rätta meningen af de använda orden. Af sådan anledning har i 1 § i detta kapitel blifvit användt uttrycket, »brott, för hvilket i lag såsom lägsta straff bestämmes straffarbete i två år eller längre tid», hvilka ord torde med tillräcklig bestämdhet uttrycka ofvan angifna grundsats. *1 §.*

3 §. Då af skäl, som redan äro anförda, i lagförslaget icke ingått hvad principbetänkandet innehåller om borgen för den, som eljest vore underkastad häktning, har den i principbetänkandet ifrågasatta utsträckning af häktningsrätten ej ansetts kunna ega rum, hvadan i förslaget oförändradt upptagits hvad i förordningen den 1 Mars 1878 stadgats i fråga om rätt att häkta den, som misstänkes för brott, hvilket, ehuru ringare än de i förslagets 1 och 2 §§ omförmälda, dock är i lag belagdt med fängelse.

4 §. Behofvet af ett stadgande i syfte att utländsk man, som tillfälligtvis vistas i riket, skulle kunna underkastas reseförbud, derest han misstänkes för brott, äfven om detta vore i lag belagdt endast med böter, torde vara uppenbart och af erfarenheten vitsordadt; och har Beredningen i 4 § intagit ett dylikt stadgande.

12 §. Kan den, som verkstält häktning, icke sjelf föranstalta derom, att den häktade varder omedelbart förd till allmänt ransakningshäkte för den ort, der ransakningen bör förrättas, utgöra föreskrifterna i 12 § icke hinder för den häktades forslande till närmaste länshäkte för att derifrån genom Konungens befallningshafvandes försorg föras till nämnda ransakningshäkte.

14—17 §§. De i 14—17 §§ förekommande afvikelser från motsvarande stadganden i principbetänkandet hafva påkallats deraf, att lagförslaget, såsom förut blifvit nämndt, är afsedt att vinna tillämpning innan frågan om tillsättande af särskilda häktningsdomare blifvit afgjord.

I frågan om beviljande af anstånd med måls hänskjutande till domstol har det icke ansetts lämpligt eller nödigt att i lagförslaget uttryckligen angifva beskaffenheten af de efterforskningar, för hvilkas anställande allmän åklagare kan behöfva sådant anstånd, utan har Beredningen öfverlemnat åt den högre polismyndigheten att efter omständigheterna i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida giltigt skäl förekommit för bifall till den begäran om anstånd, som åklagaren kan hafva framstält. Uppenbart torde emellertid vara, att spaningar efter den, som misstänkes för delaktighet i den häktades förbrytelse, äro att hänföra till sådana efterforskningar, för hvilkas anställande anstånd bör kunna under vissa förhållanden beviljas.

Af lagförslagets 16 § framgår, att den häktades yttrande öfver åklagarens begäran om anstånd skall inhemtas endast i det fall, att Konungens befallningshafvande eller polismyndigheten icke finner skäl att genast afslå åklagarens berörde begäran. För öfrigt torde vara klart, att sådant yttrande må genom häktets föreståndare kunna affordras den häktade, derest han ej utan kostnad och tidsutdrägt kan inställas till muntligt förhör inför den myndighet, som eger att i frågan besluta.

Enligt förordningen den 10 April 1810 skall ransakning med häktad person börjas vid rådstufvurätt inom åtta dagar och vid häradsrätt inom tre veckor efter det häktningen blifvit hos domaren behörigen anmäld. I den speciella motiveringen till principbetänkandet (första delen pag. 210) antages, att den tid, inom hvilken en för brott häktad person skall inställas till ransakning inför domstol, ej lärer kunna synnerligen mycket förkortas. Lagkomitén och den äldre Lagberedningen, hvilkas lagförslag innehöllo att allenast ett tingsställe skulle finnas i hvarje domsaga, ansågo deremot nämnda tid kunna förkortas till tre dagar i stad och åtta dagar å landet, räknade från den häktades ankomst till ransakningshäktet. *18 §.*

Då omsorgen om den personliga friheten ovilkorligen kräfver, att den, som tagits i häkte, varder, så snart ske kan, inställd till ransakning vid domstol, har Beredningen tagit i öfvervägande, huruvida icke möjlighet förefinnes att till ransakning inför domstol inställa den häktade tidigare än som enligt 1810 års förordning hittills skett. I fråga om häktad, som skall undergå ransakning inför stadsdomstol, möter tydligen icke större svårighet för en förändring i antydt syfte, då domstolens ledamöter samt i vanliga fall äfven parter och vittnen ju finnas inom staden och följaktligen kunna utan nämnvärd olägenhet när som helst sammankallas för ransakningens företagande.

Svårare blir tvifvelsutan att genomföra en förändring i fråga om ransakning inför häradsrätt, hvars ledamöter vanligen bo på skilda orter och ej kunna sammankallas utan en föregående, mer eller mindre tidsödande brefvexling. Äfven inkallande af de parter och vitt-

nen, som skola i ransakningen höras, medför på landsbygden större omgång och svårighet än i staden. Skäligt afseende måste ock fästas å den tidsspillan och de kostnader, som ofta upprepade resor till det kanske aflägset belägna tingsstället förorsaka.

Då de svårigheter, som sålunda framhållits, emellertid blifvit under senare tider väsentligen förminskade i följd af den utveckling, som landets kommunikationsanstalter i alla rigtningar vunnit, har Beredningen trott, att ransakning bör kunna äfven på landsbygden i allmänhet börjas vida tidigare än 1810 års förordning föreskrifver; och har i föreliggande lagförslag förty intagits bestämmelse att ransakning med häktad person skall börjas å landet inom tio dagar och i stad inom tre dagar, efter det hos Rätten eller domaren blifvit anmäldt att målet hänskjutits till domstol; dock att annan tid, ej längre än den hittills föreskrifna, skulle af Konungen kunna bestämmas för viss ort å landet, der särskilda förhållanden påkalla undantag från den allmänna regeln.

19 §. Sedan ransakningen börjat inför domstolen, och densamma dervid ingått i pröfning af häktningens befogenhet, saknas anledning till farhåga, att den tilltalade varder utan laga skäl qvarhållen i häkte. Vid sådant förhållande och med afseende på den tidsförlust och de öfriga olägenheter, som allt för ofta återkommande domstolssammanträden medföra under nuvarande domstolsorganisation, har Beredningen, ehuru ransakningar visserligen böra med skyndsamhet bringas till slut, dock ej ansett sig böra ifrågasätta någon förändring i nu gällande stadganden angående den tid, hvarunder ransakning med häktad person kan uppskjutas. Dessa stadganden återfinnas ock i 19 § af detta kapitel.

22, 23 §§. Då det intrång i den personliga friheten, som genom reseförbud förorsakas, är mindre känbart än om häktning ifrågakommit, har Beredningen icke ansett nödigt eller lämpligt föreskrifva, att ransakning med den, som fått reseförbud sig meddeladt, skall börjas lika tidigt som om han hade tagits i häkte. Men då den, hvars frihet blifvit genom reseförbud inskränkt, dock eger befogadt anspråk derå

att ransakningen ej oskäligt fördröjes, har reseförbuds bestånd gjorts beroende deraf, att åtal väckes inom 14 dagar och att ransakning börjas i stad inom 14 och å landet inom 30 dagar, efter det reseförbudet meddelades; hvarjemte förklarats, att ransakningen ej må utan den tilltalades medgifvande uppskjutas längre än 30 dagar å landet och 8 dagar i stad, så vida Rätten ej skulle finna att det ändamål, som åsyftades med uppskofvet, ej inom sådan tid kunde vinnas. Stadgandet om tiden, inom hvilken åtal i detta fall skall väckas, står i öfverensstämmelse med hvad 16 § innehåller om anstånd med hänskjutande till domstol af mål angående häktad.

Urtima ting eller särskildt sammanträde för ransakning med den, som är underkastad reseförbud, lärer enligt förslagets bestämmelser endast undantagsvis behöfva hållas i härad eller tingslag, som ensamt utgör en domsaga; men i annan domsaga torde urtima ting eller särskilda sammanträden för nämnda ändamål mera ofta kunna ifrågakomma; och hafva i 23 § intagits åtskilliga föreskrifter, hvilka åsyfta att, så vidt ske kunnat, förminska de olägenheter och kostnader, som åklagare och Rättens ledamöter nödgas vidkännas i anledning af sådana urtima ting eller särskilda sammanträden.

Hvad förslaget innehåller angående häktad persons behandling öfverensstämmer hufvudsakligen med motsvarande stadganden i principbetänkandet och förordningen om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 16 Februari 1864. *26—33 §§.*

De i 34 § föreslagna stadganden, hvilka motsvara hvad principbetänkandet innehåller i tredje delens 2 kap. 9 §, hafva ansetts lämpligen kunna i detta kapitel intagas. Bestämmelser om häktning samt om qvarstad å tilltalad persons egendom äro ock af Lagkomitén samt den äldre Lagberedningen sammanförda i ett kapitel. *34 §.*

Enligt 8 kap. 24 § i tredje delen af principbetänkandet skulle domstolen, derest embets- eller tjensteman stode under åtal, och sannolika skäl förekommit att han begått brott, som medförde afsättning eller mistning af embete eller tjenst på viss tid, ega besluta, *35 §.*

att han skulle afhålla sig från utöfning af embetet eller tjensten till dess annorlunda blefve förordnadt.

Detta stadgande, som upptagits under 35 § i detta kap., har dock ansetts böra inskränkas till det fall, att det ifrågavarande brottet kunde medföra afsättning.

36 §. Af enahanda skäl, som uppgifvits i redogörelsen för motiven till förslagets stadganden om hus- och kroppsransakan samt kroppsbesigtning, har Beredningen icke ansett lämpligt föreslå särskilda bestämmelser angående klagan öfver beviljadt anstånd med måls hänskjutande till domstol eller öfver åklagares och polismyndigheters åtgärder och beslut i vissa af de frågor, hvilka i 36 § omförmälas.

Särskildt yttrande af Presidenten Berg.

I öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts Nådiga Bref d. 26 Febr. 1883 har jag med Nya Lagberedningen deltagit i öfverläggningarne om och granskningen af dess nu framlagda förslag till lag angående vissa bestämmelser om rättegången i brottmål, samt dervid i allt hufvudsakligt biträdt detsamma. Endast i fråga om uteslutande ur förslaget af de i det förut af Beredningen afgifna principbetänkandet förekommande stadganden i 2 kap. 6, 7 och 8 §§ angående brottmålsdomarens kompetens att pröfva s. k. prejudiciella frågor af tvistemåls natur, har jag ansett mig böra uttala en från Beredningens åsigt afvikande mening.

Huru rätteligen bör förfaras då, vid handläggningen af ett brottmål, målsegandens behörighet eller åtalad gernings straffbarhet finnes beroende af stridiga äktenskaps-, skyldskaps-, eganderätts- eller andra civilrättsliga förhållanden utgör ett ämne, hvarom olika åsigter inom lagskipningen gjort sig gällande. Det enda till denna fråga hänförliga stadgande lagen för närvarande innehåller, eller 10 kap. 6 § Byggninga-Balken, afser endast ett visst specielt fall och om detta stadgandes tillämpning äfven i andra likartade fall hafva olika meningar uttalats. Att närmare bestämmelser härutinnan varda meddelade synes följaktligen vara af synnerligt behof påkalladt. Det är ej heller på grund af de i principbetänkandet i sådan syftning föreslagna stadgandens obehöflighet eller olämplighet utan emedan de ansetts ligga utom ämnet för det nu i fråga varande förslaget, som de blifvit derifrån af Beredningen uteslutna. För min del vill jag för närvarande lemna derhän huruvida i en fullständigt genomförd

rättegångsordning, när framdeles fråga blifver om utarbetande af förslag till en sådan, nämnde stadganden böra, såsom i principbetänkandet synes vara antaget, hafva sin plats i den inledande afdelning af lagen, der brottmålsdomarens kompetens i förhållande till civildomarens bestämmes, eller möjligen lämpligare kunna inrymmas på något annat ställe i lagen. Men hvilken åsigt man i detta afseende än må hysa, synes mig i allt fall giltigt skäl icke förefinnas att ur det nu förevarande partiella öfvergångsförslaget utesluta alla föreskrifter i antydda hänseende. Vid uppgörande af ett dylikt partielt förslag kan det nemligen ej undvikas att för sammanhangets skull der måste sammanföras stadganden, hvilka i en fullständig lag böra hafva sin plats i olika afdelningar deraf. Af sådan orsak hafva också i det nu föreliggande förslaget, särskildt i 3 kapitlet om häktning, måst intagas åtskilliga bestämmelser, hvilka ostridigt falla inom området för domstolsförhandlingen (se t. ex. 19, 21, 22 och 25 §§ i nämnda kapitel), och lika litet som någon berättigad anmärkning häremot torde ur formell synpunkt kunna göras, lika litet synas betänkligheter böra möta att nu i sammanhang med de föreslagna bestämmelserna om brottmålsdomarens behörighet att pröfva talan om skadestånd och andra af brott härflytande, civilrättsliga påföljder, äfven till behandling upptaga den vigtiga frågan om och i hvad mån honom må tillkomma att ingå i bedömande af sådana i brottmål uppkommande civila rättsfrågor, af hvilka brottmålets utgång är beroende.

Med anledning häraf tillåter jag mig hemställa, att de i principbetänkandet 2 kap. 6, 7 och 8 §§ föreslagna stadganden måtte med allenast den ändring att hvad i 7 § sägs om mål, som angå häktad, äfven må göras tillämpligt i det fall att någon i målet tilltalad är underkastad reseförbud, intagas i 1 kap. af förevarande förslag; och att till följd deraf öfverskriften å kapitlet måtte gifvas en något mera omfattande lydelse.

K. J. Berg.

SPECIEL MOTIVERING

TILL

1—5 KAP. I DET AF NYA LAGBEREDNINGEN DEN 6 JUNI 1884
AFGIFNA BETÄNKANDE OM RÄTTEGÅNGS-
ORDNINGEN I BROTTMÅL.

I AFDELNINGEN.

Om åtalsrätt samt om skadestånd och civila rättsfrågor.

1 KAP.

Om åtalsrätt.

Åklagares rätt och pligt att åtala.

Förordningen om nya strafflagens införande den 16 Februari 1864 innehåller i 19, 20 och 21 §§ åtskilliga stadganden, hvilka otvifvelaktigt höra till straffprocessen och derföre vid utarbetandet af ny rättegångsordning i brottmål böra dit inflyttas. Sådant är i främsta rummet förhållandet med stadgandena rörande rätten och pligten att väcka åtal för brott. Derföre äro dylika stadganden inrymda och närmare utvecklade i förslaget. För hvad dervid upptagits utan väsentlig afvikelse från de grunder, som äro gifna i nämnda promulgationslag eller eljest hittills varit hos oss allmänt vidtagna, torde ej någon närmare redogörelse vara erforderlig.

Ehuru giltig anledning ej finnes att åt promulgationslagens i förslaget upptagna stadgande om allmän åklagares skyldighet att åtala brott gifva en så vidsträckt tydning att, derest angifvelse göres, åklagaren ovilkorligen måste anställa åtal, äfven om han på goda skäl anser angifvelsen ogrundad, lärer dock för närvarande i detta hänseende någon tvekan stundom hafva försports. Derföre har i förslaget blifvit bestämdt uttaladt att allmän åklagare ej allenast eger rätt utan ock pligt att i dylika fall företaga sådan pröfning. Det är nemligen icke rimligt att en angifvare, som ingenting

har att förlora, skulle hafva tillfälle att till ogrundade åtal missbruka statens organ, eller att en allmän åklagare skulle genom att framskaffa en dylik angifvare kunna utan egen risk missbruka sin embetsställning till väckande af oskäliga åtal. Vägrar åklagaren utan skäl sitt biträde åt angifvaren, står denne öppet att, om han sjelf ej eger åtalsrätt i det förevarande fallet, anmäla förhållandet hos åklagarens förman för vinnande af rättelse. Att åklagaren bör noga tillse att sannolika skäl finnas för åtal, som han väcker utan föregången angifvelse, torde vara öfverflödigt att särskildt uttala.

Angifvelses betydelse och form.

I sammanhang med stadgandet angående åklagarens rätt och pligt att pröfva angifvelses grund och befogenhet har Beredningen ansett bestämmelser böra meddelas om angifvelses form och huruledes angifvaren må kunna förskaffa sig bevis emot åklagare, som möjligen, med eftersättande af sin pligt, lemnar en välgrundad angifvelse utan åtgärd. Främst har dervid en noggrannare bestämning af angifvarebegreppet bort lemnas. En hvar, som fått vetskap om brott, har otvifvelaktigt moralisk, fastän icke alltid juridisk, pligt att det uppenbara, men är derföre icke nödsakad att uppträda såsom angifvare. Strafflagen förutsätter nemligen i 3 kap. 8 § att sådant uppenbarande kan ske utan angifvelse till åtal. Af denna anledning bör en bestämd gräns uppdragas emellan blotta »uppenbarandet» och den egentliga angifvelsen, hvilken kan föranleda till ansvar enligt 16 kap. strafflagen. Detta torde lämpligast kunna ske derigenom att en anmälan om brottet ej betraktas såsom uttrycklig angifvelse, med mindre att den göres skriftligen. En dylik omständligare form innebär i viss mån en garanti derför att en sådan anmälan ej är endast löst prat, saknande allvarlig mening, eller eljest göres utan fullt medvetande af den dermed förbundna ansvarighet.

Åtal väckt af målseganden.

Den af Beredningen föreslagna bestämmelse att, då målsegande, utan att anlita allmän åklagare, utför talan å brott, som hör under allmänt åtal, åklagaren skall derom underrättas så tidigt att han

kan öfvervara målets utförande, öfverensstämmer väsentligen med äldre lagberedningens förslag och har till ändamål att dylika åtal ej må genom målsegandens oförstånd förfelas utan blifva utförda med all den noggrannhet statens intresse fordrar. Det torde vara likgiltigt, om underrättelsen meddelas åklagaren genom målsegandens försorg eller annorledes. I allmänhet anlitar väl målseganden genast från begynnelsen frivilligt åklagaren om åtalets utförande, enär målseganden derigenom befrias ifrån åtskilliga kostnader och besvär. Har målseganden dock instämt sin talan utan att derom underrätta åklagaren, bör sådant ej föranleda till stämningens ogillande, utan endast dertill att domstolen på grund af 3 § i III kap. låter underrättelse meddelas åklagaren. Är för sådant ändamål uppskof med målet af nöden, kan naturligen målsegandens försummelse att gifva åklagaren underrättelse om åtalet ådraga målseganden ansvarighet för de af uppskofvet möjligen vållade kostnader.

Målsegandes åtalsrätt vid vissa embetsbrott.

För den redan nu förefintliga, i detta kap. omnämnda inskränkning i målsegandens befogenhet att väcka åtal å vissa embetsbrott skall närmare redogörelse lemnas vid XI kap., der stadgandet om sagda inskränknings bibehållande finnes infördt.

Målsegandes rätt att ingå förlikning m. m.

I fråga om målsegandes rätt att ingå förlikning eller m. a. o. nedlägga eller återkalla väckt åtal äro enahanda grunder följda som i promulgationslagen. Dertill har dock fogats ett stadgande, som upphäfver denna rätt i det fall, då straff redan är på målsegandes talan genom kraft egande beslut ådömdt för brott, som ej kan af annan än målsegande åtalas. Detta stadgande, som väsentligen öfverensstämmer med äldre lagberedningens förslag, har sin grund i den otvifvelaktigt rigtiga och i flera andra fall jemväl framträdande principen att ett åtal, äfven om det afser sådant brott, som ej får åtalas af annan än målsegande, likväl ingalunda är en rent privat sak. Ett sådant brott eger visserligen en så mycket ringare objektiv farlighet, att lagen ansett den allmänna åklagaremagten ej böra sysselsättas med efterforskande och åtalande deraf, men om målseganden derom dragit försorg så fullständigt att straff blifvit ådömdt och

domslutet ej vidare kan genom någon åtgärd af målseganden omintetgöras, fordrar ovilkorligen statens intresse att det sålunda bestämda straffet skall verkställas. Att låta helgden af ett sådant slutligt domslut och dess bringande i verkställighet vara beroende på enskild persons godtycke skulle strida mot statens värdighet. Endast i vissa, särskildt i lag bestämda egendomliga fall må undantag från denna regel medgifvas, såsom t. ex. är händelsen i 23 kap. 5 § strafflagen i fråga om straff å oredlig eller vårdslös gäldenär, som sedermera till fullo förnöjt sina borgenärer.

Garanti mot obehörigt nedläggande eller återkallande af åtal.

Den i Beredningens förslag förordade rättegångsform förutsätter såsom vilkor för domarens verksamhet i brottmål en utom domstolen stående person, som vid domstolen åtalar en annan. Äfven i afseende å de brott, der statens intresse är så stort att allmän åklagare har till tjenstepligt att uppträda, ligger det strängt taget utom domarens befogenhet att omedelbart anmana åklagaren till åtals väckande. Lika litet tillkommer det domaren att hindra åklagaren ifrån att nedlägga eller återkalla ett åtal, sedan det förekommit vid domstolen. Den förut antydda allmänna pligten att upptäcka brott förefinnes dock jemväl för domaren. Vid sådant förhållande kan det ej heller anses principvidrigt att domaren, om han finner en underordnad åklagare hafva af oförstånd eller annan oskälig anledning nedlagt eller återkallat ett åtal, som, rätteligen utfördt, synes böra leda till den tilltalades fällande, derå fäster öfverordnad åklagares uppmärksamhet. Detta torde ock, särskildt med afseende å svårigheten att få fullt lämpliga personer till de lägsta åklagaretjensterna, vara af den vigt, att genom uttryckligt lagbud bör förklaras att, om domaren finner skäligt göra anmälan af förenämnda beskaffenhet hos den högre åklagaren, denne tillika bör för inhemtande af nödiga upplysningar i målet åtnjuta någon anståndstid, hvarunder målet lemnas hvilande. En dylik åtgärd eger naturligen ej rum utan fullgiltig anledning, hvars bedömande lärer kunna öfverlemnas åt domarens urskilning och omtanke. Domstolens verksamhet derutinnan kan ej i någon mån anses såsom oförenlig med dess opartiskhet, då

det ju alltid är beroende på öfveråklagaren om åtalet varder fullföljdt eller ej.

Tid för återväckande af afskrifvet åtal.

Skulle af en eller annan anledning den högre åklagaren försitta förberörda anståndstid och målet således blifva afskrifvet, kan det dock lika litet förmenas honom som målseganden eller, om denne senare väckt men återkallat eller nedlagt åtalet, den underordnade åklagaren att ånyo väcka talan i målet, så vida den tid, under hvilken åtalsrätt eger rum, ej är förbi. För åtal, hvilket, såsom återkalladt eller nedlagdt, blifvit afskrifvet, torde dock ej vara lämpligt att låta bero allenast vid lagens allmänna stadganden om preskription. Der sådan kan ega rum, har den nemligen genom åtalets väckande blifvit afbruten. Vid sådant förhållande synes billigheten fordra att den tilltalade efter någon annan viss tid varder alldeles fri från åtalet, så framt ej sådana omständigheter äro för handen att restitution eller resning i målet må beviljas enligt derom särskildt gifna stadganden. Har åter någon blifvit tilltalad för brott, som ej är underkastadt preskription, torde jemväl denne, just derigenom att åtal egt rum, böra, då åtalet återkallats eller nedlagts, anses försatt i samma belägenhet som den förenämnde för ett ringare brott tilltalade. Båda blifva de ju till följd af åtalets återkallande eller nedläggande förhindrade att rättfärdiga sig och få en frikännande dom.

Den sålunda föreslagna lösningen af spörsmålet huru rätteligen bör förfaras, då väckt åtal återkallas eller nedlägges, har synts Beredningen vida lämpligare än att i sådant fall — i analogi med hvad som föreslagits såsom regel i tvistemål — medgifva den tilltalade rättighet att sjelf påkalla pröfning och afdömande af sådant åtal. För svaranden i ett tvistemål är en sådan rättighet otvifvelaktigt fullt befogad. Helt annorlunda ställer sig dock förhållandet i brottmål synnerligast vid användandet af en rättegångsform, enligt hvars allmänna grunder domaren, då ej någon åtalande finnes, saknar befogenhet att vidare inlåta sig i undersökning eller pröfning af brottslig gerning. Så väl den åtalande som den tilltalade kan dessutom om den i målet förebragta bevisningen hafva en från domarens vidt

skiljaktig uppfattning, sålunda att den åtalande anser sig böra för bristande bevis återkalla åtalet och den tilltalade af enahanda anledning förväntar sig skola gå fri från åtalet, men deremot domaren är öfvertygad om den tilltalades brottslighet. Om dom måste gifvas, skulle sålunda den tilltalade kunna blifva sakfäld på grund af sitt eget åtgörande, sedan den åtalande frånträdt målet. Att åter föreskrifva det den tilltalade alltid skulle af domaren frikännas, då den åtalande återkallat eller nedlagt åtalet, vore att lägga ett obehörigt band på domarens öfvertygelse och kunde möjligen af en samvetslös åtalande, efter öfverenskommelse med den tilltalade, begagnas till att göra denne för framtiden oåtkomlig för rättvisans hand. Om återkallande eller nedläggande af väckt åtal endast föranleder till åtalets afskrifvande, men detta har den påföljd att den tilltalade skall för framtiden vara fri från åtalet, derest ej detsamma inom viss tid ånyo anhängiggöres, torde såväl statens intresse i afseende å brottens bestraffande som den tilltalades rätt till befrielse från nya åtal för samma brott vara fullt tillgodosedda.

---

2 KAP.

Om skadestånd och civila rättsfrågor.

Privata rättsanspråks afskiljande från åtalet.

De af brott härflytande privaträttsliga anspråken utgöra icke egentligen föremål för straffprocessen. Enligt flera främmande länders lagstiftning upptagas dessa anspråk i regeln ej heller till handläggning och pröfning gemensamt med åtalet eller ens af brottmålsdomstolen, utan brottmålet och tvisten angående de af brottet uppkomna civila rättsfrågorna handläggas så oberoende af hvarandra, att till och med domen i ena fallet ej är bindande i det andra, om den än i viss mån såsom bevismedel utöfvar inflytande vid pröfningen.

Ett dylikt system, emot hvilket med skäl anföres att den åtskilda handläggningen kan föranleda icke allenast till onödig omgång och kostnad utan äfven till motsatta resultat vid pröfningen af samma faktum, hvarigenom förtroendet till rättsskipningen måste, om ock utan skäl, förringas, har emellertid aldrig rotfästat sig hos oss. Beredningen har ej heller funnit lämpligt att beträda denna, af lagkomitén och äldre lagberedningen jemväl undvikna väg.

Förevarande förslag går sålunda, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nuvarande praxis, ut derpå att åtalet och de af brottet alstrade civilrättsliga anspråken skola, så vidt lämpligen kan ske, behandlas i ett sammanhang.

Målsegandes skadeståndstalan.

Det vanligaste anspråket i dylika fall afser ersättning för den skada, som genom brottet tillskyndats målseganden.

Hvad härvid med målsegande förstås finnes redan bestämdt uti 6 kap. 8 § strafflagen. Af sådan anledning har det ansetts ej vara nödigt att här införa denna bestämmelse, hvilken dock otvifvelaktigt är till sin natur processuel och möjligen torde böra vid det slutliga utarbetandet af rättegångslagen dit inflyttas.

Att målsegandens skadeståndstalan bör åtfölja åtalet synes i de flesta fall vara både naturligast och lämpligast. Ej sällan ingår såsom en vigtig faktor vid straffets bestämmande den frågan huruvida skada skett och omfånget deraf. Vid åtal, som målseganden sjelf väckt, torde skadeståndsanspråket vanligen vara för honom det vigtigaste. Vid sådant förhållande bör båda dessa frågors gemensamma pröfning icke förvägras utan synnerligen talande skäl. Äfven i de åtal, som göras anhängiga af allmän åklagare, lärer målseganden oftast, då han varder hörd, icke underlåta att framställa sitt skadeståndsanspråk. Detta kan sålunda på det enklaste och skyndsammaste sätt komma under ompröfning i sammanhang med åtalet. För att jemväl i åklagaremålen kunna åstadkomma att skadeståndstalan må åtfölja åtalet, har ifrågasatts att målseganden alltid borde om åtalet underrättas. Sådant har dock ej ansetts ovilkorligen nödigt. Förutom det att målsegandens inkallande väl ändock merendels erfordras för upplys-

ningars vinnande, torde i dessa fall den enskildes skadeståndstalan vara en jemförelsevis underordnad angelägenhet, så att någon ovilkorlig föreskrift ej bör gifvas, hvarigenom dröjsmål i åtalets utförande kunde föranledas. Detta skulle emellertid ej sällan inträffa i synnerhet i de ej ovanliga fall, då man ej känner målseganden eller hans vistelseort eller denna är mera aflägse belägen.

Emellertid kan det å ena sidan ej förmenas målseganden att särskildt anhängiggöra sin skadeståndstalan och å andra sidan ej tillstädjas att, om den tilltalade hålles häktad, åtalets afdömande uppehålles för utredning af målsegandens i sammanhang med åtalet framstälda anspråk på skadestånd. Äfven i andra fall kan domstolen någon gång finna lämpligt och bör då vara berättigad att på endera partens yrkande förordna om skadeståndsfrågans särskilda behandling.

Straffdomens bindande verkan.

Skadeståndsfrågan, till hvars karakter såsom civilrättslig jemväl hör att målseganden kan deri när som helst ingå förlikning, innehåller dock hufvudsakligen ett kriminelt moment, i det att frågan ytterst beror derpå huruvida ett brott är begånget eller ej. Intill dess det blifvit genom laga kraftegande beslut afgjordt huru det förhåller sig med brottets verklighet och den tilltalades skuld, måste allt sådant blifva föremål för undersökning, äfven der fråga är endast om skadestånd. Vill man ej äfventyra rättsskipningens anseende genom att låta samma faktum blifva vid särskilda tillfällen olika bedömdt, måste följaktligen domen öfver sjelfva åtalet tillerkännas bindande verkan i fråga om rätten till skadestånd. Då målsegandens inkallande att höras i sjelfva åtalet icke kan ovilkorligen föreskrifvas, lärer icke heller den tillfälliga omständigheten att han ej i åtalet varit hörd kunna förringa denna bindande verkan. Af den uppstälda regeln synes ock vidare med nödvändighet följa att, ej mindre då frågan om skadestånd varit framstäld i sammanhang med åtalet men, såsom ofvan är nämndt, blifvit hänvisad till särskild behandling, utan äfven då skadeståndstalan väckes utan sammanhang med åtalet, ehuru detta ännu är beroende på domstols

pröfning, skadeståndsanspråket bör förklaras hvilande i afbidan på åtalets utgång.

Betydelsen af skadeståndsfrågans ofvanberörda kriminella moment föranleder ock dertill att talan om skadestånd på grund af brottslig gerning bör i allmänhet handläggas och pröfvas enligt reglerna för rättegångsordningen i brottmål. Anledning att frångå denna regel finnes icke ens i det fall att straffet för gerningen är genom preskription förfallet, enär äfven då undersökning af den ifrågavarande gerningens verklighet och gerningsmannens skuld bör föregå, fastän den icke vidare kan leda till någon straffpåföljd. Endast när laga kraftegande dom öfver sjelfva åtalet fallit, har skadeståndsfrågan fullständigt öfvergått till en ren tvistefråga, i hvilken straffdomen ovilkorligen skall tillämpas, samt kan och bör derföre såsom sådan behandlas. I sammanhang härmed torde böra erinras att, då bestämmelserna om forum skola i rättegångslagen utarbetas, nödigt afseende bör fästas å de särskilda förhållanden, som i fråga om skadeståndstalan i olika fall äro för handen.

En annan följd af skadeståndsfrågans kriminella moment är att i de fall, der målsegandens åtalsrätt blifvit i viss mån inskränkt, såsom i afseende å en del embetsbrott enligt hvad uti XI kap. omförmäles, samma inskränkning jemväl gäller i fråga om skadeståndstalan.

Barnuppfostringshjelp.

Då tvekan för närvarande råder huruvida talan om underhåll till barn aflade i lönskaläge är att anse såsom skadeståndstalan i brottmål eller rent fordringsanspråk, har Beredningen, som, med afseende å stadgandena i 8 kap. 7 § ärfdabalken och 18 kap. 9 § strafflagen, delar den sistnämnda åsigten, ansett lämpligt att i sammanhang med förevarande ämne bestämdt utsäges att anspråk på sådant underhåll ej är att hänföra till dylik skadeståndstalan.

Andra civilrättsliga påföljder af brottslig gerning.

Förutom skadeståndsanspråk äro i vissa fall andra påföljder af civilrättslig natur förknippade med den straffbara gerningen, och torde i fråga om talan rörande dessa väsentligen böra gälla det samma som ofvan är sagdt om skadeståndstalan. I sammanhang

härmed bör ock i fråga om de vid en af dessa påföljder, nemligen den i 13 kap. 1 § giftermålsbalken stadgade äktenskapsskilnad i anledning af horsbrott, gifna särskilda bevisregler anmärkas att, ehuru Beredningen frångått den legala bevisteorien i allmänhet och gifvit domaren större frihet att pröfva bevisningen, någon ändring ej är afsedd i dessa speciella bevisföreskrifter.

Prejudiciella rättsfrågor.

En civilrättslig fråga kan, i stället för att härflyta af brottet, ega sådant sammanhang med åtalet att utgången af detta är beroende på en föregången pröfning af den civilrättsliga frågan. Huruvida en sådan prejudiciel fråga får afgöras af brottmålsdomstolen eller skall hänvisas till särskildt utförande i tvistemålsväg har i lagstiftningen blifvit olika bestämdt. Lagkomitén och den äldre lagberedningen meddelade i detta ämne endast den föreskrift att, om ett brottmål är sådant att det beror på utgången af ett tvistemål, skall det förra hvila till dess det senare är afgjordt. Denna föreskrift torde vara allt för summarisk och i vissa fall jemväl föga lämplig. Den öfverensstämmer ej heller i allo med nuvarande praxis, hvilken snarare torde gå i motsatt rigtning, med undantag endast för de fall, som beröras af stadgandet i 10 kap. 6 § byggningabalken. Att den prejudiciella frågan måste afgöras före brottmålet ligger i sakens natur. Den nyare lagstiftningen i främmande länder har i allmänhet tillerkänt brottmålsdomstolen rätt att pröfva den prejudiciella frågan i sammanhang med brottmålet, men verkan af beslutet sträckes ej utöfver det ifrågavarande brottmålet. Dock är det brottmålsdomstolen ej betaget att, der det anses lämpligt, låta brottmålet hvila i afbidan på den prejudiciella frågans afgörande i tvistemålsväg.

Dylika föreskrifter torde ock vara de praktiskt ändamålsenligaste, och derföre har Beredningen föreslagit sådana för de vigtigaste prejudiciella frågorna, nemligen dem, som angå målsegandens behörighet eller åtalad gernings straffbarhet. Är svaret å dessa frågor beroende af äktenskaps-, skyldskaps-, eganderätts- eller annat rättsförhållande af civil natur, eger följaktligen brottmålsdomaren att, när

stridighet eller osäkerhet yppas om samma rättsförhållandes bestånd eller giltighet, pröfva frågan derom i sjelfva brottmålet, så vidt som för dettas afgörande är oundgängligen nödigt, och utan att pröfningen eger bindande verkan i civilrättsligt hänseende. Om sådan prejudiciel fråga yppas i mål, som ej angår häktad, kan det dock utan synnerlig betänklighet lemnas brottmålsdomaren fritt att, om så pröfvas nödigt eller lämpligt, hänvisa frågan till särskild tvist eller ock, derest sådan redan är anhängig hos vederbörlig domstol eller myndighet, lemna frågan beroende på tvistens utgång. Angår åter målet häktad, må, med hänsyn till nödvändigheten af skyndsamt afgörande, dylik åtgärd vidtagas allenast i den händelse att det uppehåll som derigenom vållas, icke är väsentligen större än den tidsutdrägt, som kan förväntas uppkomma genom frågans pröfning i sjelfva brottmålet.

Visserligen kunna jemväl andra prejudiciella civila rättsfrågor yppas i ett brottmål, t. ex. angående ett åberopadt vittnes slägtskap med någondera parten, men dessa frågor, hvilka äro af mindre vigt, torde jemväl enligt nuvarande praxis alltid hafva blifvit lösta enligt ofvan gifna regler, för hvilka ligger till grund den uppfattning att brottmål bör i allmänhet så litet som möjligt uppehållas af frågor utaf tvistemåls natur.

Andra frågor af tvistemåls natur.

Äro dylika frågor, utan att ega prejudiciel egenskap eller härflyta af det åtalade brottet, inblandade i brottmålet, böra de följaktligen derur genast afskiljas. Denna uppfattning delades ock af lagkomitén och den äldre lagberedningen.

Qvarstad och andra dylika säkerhetsåtgärder.

Slutligen hafva i följd af deras civilrättsliga natur blifvit i detta kapitel inrymda föreskrifter om qvarstad och andra dylika säkerhetsåtgärder, som i brottmål kunna vara af nöden. Då dessa föreskrifter, hvilka enligt erfarenhetens vitnesbörd äro af stor praktisk betydelse och påkallade af ett allmänt behof, väsentligen öfverensstämma dels med lagkomiténs och den äldre lagberedningens förslag dels ock med hvad sedermera blifvit stadgadt i tviste- och utsökningsmål, torde någon närmare redogörelse derför icke erfordras.

II AFDELNINGEN.

Om den förberedande undersökningen.

3 KAP.

Om efterforskning af brott.

Brottens efterspanande och upptäckande.

Enär den i föregående antydda allmänna medborgerliga pligten att till åtal anmäla brott icke är för ändamålet till fyllest, finnas, såsom bekant, särskilda statsorgan anstälda för brottens upptäckande och brottslingarnes efterspanande. Bland dessa statsorgan räknas polismyndigheterna, hvilka det tillika åligger att söka förhindra brottsliga tilltag. Det tillkommer dock icke i allmänhet dem att sjelfva åtala brotten, utan detta tillhör endast allmänna åklagaremagten, hvilken naturligtvis derjemte, lika med polismyndigheten, har rätt och pligt att efterspana brott och brottslingar samt vidtaga andra erforderliga åtgärder för att bringa dem under åtal.

Åt det ofvan nämnda åskådningssättet har i begynnelsen af detta kap. gifvits uttryck, hvarjemte föreskrift lemnats derom att den allmänna medborgerliga pligten att till åtal anmäla brott öfvergår till embetspligt för domstol eller annan offentlig myndighet, hos hvilken yppas anledning att brott blifvit begånget. Naturligen är dock i dessa fall endast fråga om sådana brott, som höra under allmänt åtal.

Den förberedande undersökningen.

I afseende å dessa brott samt brott, som blifvit angifna af målsegande och å hvilka det vid sådant förhållande tillkommer allmän åklagare att tala, har denne att före åtals väckande noga undersöka

huruvida laga grund till sakens beifran vid domstol förefinnes. Vid denna *förberedande undersökning*, hvartill anledning kan hemtas icke allenast af bestämd angifvelse eller anmälan utan äfven af hörsagor och rykten, är naturligtvis främsta uppgiften att konstatera brottets verklighet och komma rätta gerningsmannen på spåren samt för sådant ändamål skyndsamt och noggrant efterforska och samla alla tillförlitliga upplysningar, som kunna vinnas.

Den nyare lagstiftningen i främmande länder har, såsom bekant, egnat den största omsorg åt allt, som kan bidraga till att göra förundersökningen verksam och tillförlitlig. En bland de mest framstående anordningarne derutinnan är den, hvarigenom man i domaremagtens hand förlagt en del af den undersökning, som förbereder åtal för gröfre brott.

Nekas kan ej att vigten af denna undersökning talar för en dylik anordning. Emellertid förryckes derigenom i ej ringa mån domarens verksamhet i allt för inqvisitorisk rigtning, på samma gång som efterspaningens skyndsamhet och kraft möjligen förminskas genom begränsningen i åklagaremagtens kompetens. För dylik anordning lämpar sig ej heller den hos oss befintliga domstolsorganisationen med mindre än att allt för omfattande förändringar deri skulle ifrågasättas. Lagkomitén och den äldre lagberedningen hafva, såsom det vill synas, af dessa skäl undvikit att föreslå en dylik förundersökning vid domstol, och äfven Beredningen har, såsom redan förut är antydt, ansett sig ej böra gå vidare än att utveckla samt närmare bestämma och i möjligaste mån förbättra den redan nu brukliga extrajudiciella förundersökningen eller det s. k. polisförhöret.

Af enahanda skäl, som blifvit i motiven till XVI kap. af domstolsförfattningen anförda beträffande Konungens befallningshafvandes omedelbara befattning med åklagareväsendet, har det ansetts ej vara lämpligt att upptaga det af lagkomitén och den äldre lagberedningen framstälda förslaget, att åt Konungens befallningshafvande uppdraga förundersöknings hållande eller det omedelbara öfvervakandet deraf. Den föreslagna öfveråklagaren synes deremot vara särdeles lämplig

för ett dylikt uppdrag. I sakens natur ligger dock uppenbarligen att denne, åtminstone i vidsträcktare tjenstedistrikt, hvarken kan eller bör få att syssla med alla möjliga, äfven mindre betydande fall. Hans ingripande bör sparas för de svårare brotten och särdeles sådana, der undersökningens ledande och bevisens samlande erfordrar mera omfattande öfverblick öfver förhållandena och större insigter i öfrigt. Eljest kan den lägre åklagaren med mindre omgång och tidsutdrägt reda sig på egen hand. Att detaljeradt bestämma omfånget för lägre åklagares och öfveråklagares inbördes förhållande derutinnan lärer dock lämpligen böra öfverlemnas åt den senares pröfning, hvarvid en blifvande instruktion för åklagaremagten bör lemna nödig ledning.

Med hänsyn till nuvarande förhållanden torde med visshet kunna antagas, att den lägre åklagarens befogenhet ej i förslaget blifvit tilltagen större än för det praktiska syftemålet är oundgängligt. Skulle förhållandena förändras, så att landet varder försedt med tillräckligt många öfveråklagare, kunna möjligen genom instruktionen göras vissa inskränkningar i den lägre åklagarens befogenhet, derest sådant skulle anses lämpligt.

Tvångsmedel vid förundersökningen.

Då förundersökningen är afsedd att bereda åklagaren möjlighet att före sakens anhängiggörande vid domstol förvissa sig huruvida tillräcklig grund för åtal förefinnes, är undersökningen icke allenast ett medel att få brottslingen förvunnen om brottet utan äfven ett synnerligen lämpligt skydd emot öfverilade åtal, hvilka, om de än icke synas så oskäliga att de kunna ådraga åklagaren ansvar, dock alltid svårt förnärma den enskildes rätt. Ur båda dessa synpunkter är det lika vigtigt att alla de upplysningar, som möjligen stå att vinna genom den misstänktes eller andra personers hörande, varda för undersökningsförrättaren tillgängliga. Det bör vara en medborgerlig pligt att inom en viss begränsning, hvarigenom polisförhöret skiljes ifrån ransakningen vid domstol, hörsamma kallelsen till dylikt förhör. Det torde derföre ock förefinnas fullgiltiga skäl att, såsom lagkomitén och den äldre lagberedningen jemväl föreslagit,

dervid medgifva vissa tvångsmedels användande, d. v. s. hemtning af person, som ej hörsammar kallelse till förhöret eller som, oaktadt der lemnadt förständigande att å förhörsstället qvarblifva, olofligen begifver sig derifrån. Emellertid har Beredningen, på det att den personliga friheten ej må trädas för nära och inställelsen till dylikt förhör ej må utan verkligt nödtvång i vigtigare fall påfordras, begränsat ifrågavarande tvångsmedels användning till endast de fall, då undersökning skall ske angående så groft brott att det i lag är belagdt med straffarbete. Vidare har dels skyldigheten att inställa sig till förhöret blifvit, till förekommande af oskäligt besvär eller lidande för den kallade, i så måtto inskränkt att den ej skulle ega rum för annan än den, som, då kallelsen honom delgifves, uppehåller sig inom ett mindre afstånd från det ställe, der förhöret eger rum, dels ock föreskrifvits att hemtning endast må användas emot den, som sjelf är misstänkt för brottet eller delaktighet deri eller om hvilken det skäligen kan befaras att han afviker eller undanrödjer bevis eller annat, som har gemenskap med brottet. I sammanhang härmed har ock i förslaget blifvit antydt att det omförmälda förbudet att aflägsna sig från stället för förhöret — hvilket förbud ej bör förblandas med häktning — ej skall gälla för mer än någon viss kort lagbestämd tid, t. ex. högst 6 till 12 timmar.

Förundersöknings offentlighet.

Frågan om förundersökningen skall vara offentlig eller om alla personer, som icke hafva något särskildt att der skaffa, d. v. s. den stora allmänheten, må, när så finnes lämpligt, afvisas från undersökningen, utgör, såsom bekant, en bland de mera omtvistade inom straffprocessen. Dervid synes skilnad böra göras emellan de fall, der undersökningen eger rum *vid* eller *utom* domstol. I förra fallet bör liksom vid hvarje annan domstolsförhandling offentlighet råda. I det senare fallet förefinnes icke samma grund för offentlighet. Polisförhöret är endast en administrativ åtgärd utan domstolsförhandlingens högtidligare form och materiella betydelse. Otvifvelaktigt är ock att förundersökningens resultat lättare kan förfelas

genom en för tidig offentlighet och att tillika den misstänkte i de fall, då undersökning ej följes af åtal vid domstol, utsättes för onödigtvis ökadt lidande, ju större offentlighet som gifves åt den mot honom yppade misstanken. Vid sådant förhållande synes det större skydd, som förhörens offentlighet stundom antages medföra för den misstänkte, så mycket mindre böra tillmätas afgörande betydelse, som tillräckliga korrektiv mot öfvergrepp eller missbruk å myndigheternas sida ingalunda saknas. Det måste härvid vara till fyllest att förhöret bevittnas af ojäfviga personer, som kunna vitsorda huru dervid tillgått. I öfverensstämmelse härmed har förslaget ock blifvit uppställdt.

Efterlysning m. m. Sedan sålunda närmare föreskrifter meddelats rörande den åtalet förberedande undersökningen, har i förslaget intagits föreskrift angående allmän efterlysning å den, som är misstänkt för brott af vissa gröfre slag men afvikit eller eljest ej kan anträffas; hvarjemte upplifvats förutvarande stadganden om allmän åklagares och polisembetsmans likställighet i vissa fall samt tillika lemnats en antydan derom att det väsentligen är genom instruktioner, som åklagaremagtens och polismyndighetens funktioner böra närmare bestämmas.

---

4 KAP.

Om häktning och reseförbud.

Vilkoren för häktning. Rörande vilkoren för häktning öfverensstämmer förslaget väsentligen med de stadganden angående samma ämne, hvilka äro gifna i 19 § af strafflagens promulgationslag och dertill gjorda tillägg. Stadgandena hafva dock blifvit uppstälda på ett, såsom det synts Beredningen, lämpligare sätt och tillika förtydligade, der erfarenheten

visat att tvekan om rätta meningen varit rådande. Sådan är händelsen med det i 5 mom. af nyss nämnda § nu förekommande stadgandet om häktning å den, som misstänkes för brott, hvarå, såsom orden lyda, »straffarbete, dock ej under två år, efter lag följa kan».

Detta uttryck har blifvit till och med af rättslärda tolkadt på ett sätt, som icke torde vara öfverensstämmande med lagstiftarens mening. Vid jemförelse af den äldre lagberedningens förslag i ämnet och Högsta Domstolens yttranden öfver förslaget synes otvifvelaktigt meningen vara — hvad ock hittills allmännast antagits — att stadgandet ej eger tillämpning å brott, för hvilket, enligt den i sjelfva lagen utsatta straffbestämmelse, straffarbete på kortare tid än två år kan följa. Stadgandet innebär sålunda häktningsrätt endast vid sådana slags brott, der det i sjelfva lagen utsatta straffminimum, oafsedt omständigheterna i det konkreta fallet, utgör två års straffarbete eller mera. För att med mera bestämdhet gifva uttryck åt samma grundsats hafva här likasom öfverallt eljest i förslaget blifvit i de så beskaffade fallen begagnade ordalagen: »brott, som i lagen är belagdt med straffarbete, dock ej på kortare tid än två år».

Häktads behandling m. m.

Bland promulgationslagens stadganden rörande häktad persons behandling och dylikt hafva några, såsom dels varande af mindre vigt dels ock egentligen berörande förvaltningsfrågor, icke blifvit särskildt omnämnda i förslaget, utan har endast hänvisning till dem blifvit gjord. Deremot hafva blifvit tillagda andra, otvifvelaktigt af processuel natur varande stadganden, hvilka till större delen öfverensstämma med lagkomiténs och den äldre lagberedningens förslag.

Häktningsdomarens åtgärder.

Bland öfriga föreslagna nya stadganden om häktning torde egentligen allenast de erfordra särskild redogörelse, hvilka ega samband med den i förslaget till domstolsförfattning omförmälda institutionen af häktningsdomare, om hvars verksamhetsfält här just är fråga. Så har, för att förekomma häktad persons olagliga qvarhållande i

häkte, föreskrifvits att, då den häktade ankommit till ransakningshäkte, anmälan derom skall af häktets föreståndare genast göras hos häktningsdomaren. Denne har då att ofördröjligen anställa förhör med den häktade och, om häktningen finnes uppenbarligen olaglig, genast försätta honom på fri fot. Då vid detta förhör häktningsdomaren naturligen i de flesta fall ej är i tillfälle att vinna fullständig upplysning om grunderna för misstanken om brottet och vid sådant förhållande möjligen allt för ofta skulle anse skäl för misstanken saknas, bör följaktligen vitsordet derom af den myndighet, som förordnat om häktningen, gälla, der ej omständigheter ådagaläggas, hvarigenom misstanken undanrödjes. Vidare synes det ligga i sakens natur att i fråga om befogenhet att till förhör inkalla personer, hvilkas hörande anses nödigt, häktningsdomaren likställes med allmän åklagare vid förundersökning. Då häktningsdomaren är hänförlig till de judiciella myndigheternas kategori, finnes dock ej någon betänklighet vid att i fall, der sådant erfordras för fastställandet af den häktades identitet eller annat förhållande, som inverkar på frågan om häktningens giltighet, bereda ökad tillförlitlighet åt pröfningen genom att jemväl tillerkänna häktningsdomaren rätt att höra vittnen och sakkunnige på ed, hvilken rätt ej kan tillkomma de administrativa eller polismyndigheterna utan endast domstol.

Anstånd med remiss till domstol.

Om den häktade ej frigifves i anledning af förhöret inför häktningsdomaren, skall denne i regeln genast hänskjuta målet till handläggning vid vederbörlig domstol och derom underrätta domstolen eller dess ordförande, som har att utsätta tid för ransakningen. Emellertid har, på sätt i motiven till VI kap. af domstolsförfattningen redan framhållits, Beredningen, med hänsyn till vigten deraf att den åtalet förberedande undersökningen varder så fullständig som möjligt och tillika med afseende å den garanti, som häktningsdomarens embetsställning innebär, trott det kunna åt denne öfverlemnas att på åklagarens eller polismyndighetens begäran åtminstone *för en gång* bevilja någon kort tids anstånd med målets re-

mitterande till domstol, på det att efterforskningen och den förberedande undersökningen må kunna ernå största möjliga fullständighet, innan ransakningen vid domstol begynnes. Då det åligger åklagaren att senast vid ransakningens början formulera åtalet, kan det nemligen understundom vara särdeles angeläget för honom att dertill bereda sig genom en noggrannare efterforskning än den, som kunnat föregå häktningen. En sådan noggrannare förberedelse för åtalet kan i väsentlig mån bidraga till att förkorta ransakningen inför domstolen, och dröjsmålet med ransakningens början medför sålunda icke någon tidsutdrägt i målet i dess helhet utan påskyndar tvärtom dess afslutande. Att detta är händelsen har erfarenheten ofta visat i hufvudstaden, der dylika förundersökningar hos polismyndigheten redan äro brukliga. Naturligen åligger det häktningsdomaren att tillse det anstånd med målets remitterande till domstol ej lemnas i andra fall, än då goda skäl dertill förefinnas. Under tiden har häktningsdomaren att införskaffa prestbetyg eller andra erforderliga upplysningar angående den häktades person. Häktningsdomaren åligger det ock att medverka dertill, att den häktade må åtnjuta erforderligt biträde till införskaffande af bevisning, hvarigenom den mot honom förefintliga misstanken kan undanrödjas.

Reseförbud.

På det att den personliga friheten måtte utsättas för så litet intrång som möjligen är förenligt med statens intresse att före ransaknings öppnande försäkra sig om den för brott misstänktes person, har föreslagits att i fall, då denne ej enligt lag ovilkorligen måste häktas, säkerhetsåtgärden må, när sådant anses för ändamålet tillfyllest, kunna inskränkas dertill att den misstänkte förbjudes att, utan tillstånd af vederbörande myndighet, aflägsna sig från sitt hemvist eller hemorten eller annan honom anvisad vistelseort, innan han inför domstol personligen svarat i målet. Ett sådant reseförbud, som besparar staten kostnad och den enskilde obehag, torde kunna i rätt många fall användas, der, om samma utväg ej funnes, häktning sannolikt skulle ega rum.

Borgen för den som är underkastad häktning.

Vidare har af enahanda anledning, som nyss är nämnd, upptagits en af lagkomitén och den äldre lagberedningen förordad, i främmande länders lagstiftning allmänt vedertagen, men hittills för vår rätt främmande bestämmelse derom att under vissa förhållanden den, som eljest är underkastad häktning, kan lemnas på fri fot, om *säkerhet för hans person* ställes. Denna säkerhetsåtgärd består enligt förslaget deri att skriftlig borgen af en eller flera personer ställes för den misstänktes personliga inställelse till ransakning i målet samt, om dom fälles öfver honom utan att han personligen kommit tillstädes, hvilket enligt VII kap. kan inträffa i vissa ringare brottmål, jemväl för hans inställelse till undergående af ådömdt straff. I borgensskriften skall bestämmas visst penningebelopp, hvarför borgen skall gälla. Är brottet i lag belagdt endast med böter, så, ehuru ändamålet är att bereda staten säkerhet ej för bötesbeloppet utan derför att den tilltalade må blifva dömd och straffad, synes det likväl obilligt att fordra säkerhet utöfver det belopp, hvartill böterna högst kunna uppgå. Att i andra fall begränsa borgenssumman har deremot ansetts ej vara lämpligt, utan lärer väl bestämmandet af borgens belopp böra öfverlemnas åt den, som meddelar föreskrift om borgens ställande och pröfvar dess giltighet. En antydning är dock lemnad derom att beloppet bör lämpas efter brottets beskaffenhet och öfriga omständigheter samt tilltagas så högt som med hänsyn till den misstänktes förmögenhetsvilkor anses nödigt för att medföra åsyftad verkan. Borgen får naturligen icke ställas i det fall att brottet i fråga är sådant att den misstänkte ovilkorligen måste häktas, ej heller då häktning ifrågakommer af annan anledning än befaradt afvikande. Eljest är borgen användbar, och detta är i synnerhet händelsen, då häktning är i fråga mindre med afseende å brottets beskaffenhet än den derför misstänktes personliga ställning, såsom då han hvarken innehar fast egendom, embete eller tjenst eller eljest stadigt hemvist eller yrke inom riket. Då en sådan person måste, för att kunna säkert nås af lagens arm, vara underkastad häktning äfven för obetydligare lagöfverträdelser, har han likväl genom stäl-

landet af borgen för sig en lämplig utväg att undgå det obehag hans personliga ställning i detta fall eljest skulle medföra. Är således brottet så ringa att derå enligt lag ej ens kan följa straffarbete, måste borgen för den misstänkte personen antagas, derest någon skälig anmärkning emot löftesmannen ej finnes. Utan afseende å förmögenhetsvilkoren torde dock alltid såsom löftesman böra kasseras den, som saknar medborgerligt förtroende eller misstänkes för delaktighet i det ifrågavarande brottet.

Grundtanken i den sålunda föreslagna anordningen är nemligen att den, som ikläder sig förbindelse att till ransakning inställa den för brott misstänkte, i och med detsamma måste anses hafva öfvertagit bestyret och ansvaret för dennes behöriga öfvervakande och hindrande från flykt. Säkerhetens fastställande till visst penningebelopp innebär icke ett tyst medgifvande att genom samma belopps erläggande rättvisans kraf tillfredsställes eller att det allmänna, derest den misstänkte afviker, nöjer sig med en penningesumma såsom upprättelse för den kränkning, som tillfogats samhället genom brottet och det olofliga afvikandet. Penningesumman utgör endast ett slags vitespåföljd, hvartill löftesmannen gör sig förfallen, derest han genom försummelsen att enligt åtagande öfvervaka den misstänktes åtgärder gifvit denne tillfälle att undkomma. Den emot borgenssystemet stundom framkastade anmärkning att det bereder frihet endast åt den rike men icke åt den fattige saknar väsentligen befogenhet. Stode det den misstänkte öppet att, genom nedsättande af penningar eller penningevärde, utverka sitt lösgifvande, vore nämnda anmärkning fullt grundad. Men betänkligheten torde förfalla, då äfven den fattigaste kan utverka sitt lösgifvande allenast genom framställandet af någon, som till honom har fullt förtroende och derföre anser det utan risk att ikläda sig den ifrågasatta förbindelsen att öfvervaka hans person.

I sammanhang härmed bör anmärkas att en bland Beredningens ledamöter, med erkännande af de anförda grundernas teoretiska rigtighet, likväl funnit tvifvelaktigt huruvida borgenssystemets införande

vore i vårt land påkalladt af ett erkändt behof eller kunde förväntas komma att leda till mera betydande praktiska resultat. Med hänsyn derjemte till de olägenheter, som i allmänhet vidlåda hvarje borgenssystem, och då det uppenbarligen är för den mera bemedlade lättare att skaffa löftesmän samt följaktligen rättigheten till lösgifning emot borgen kunde i mera förmögnes intresse missbrukas, ansåg nämnde ledamot sig ej kunna förorda förslaget i denna del men önskade i allt fall dess framläggande, på det att den allmänna meningen i ämnet måtte blifva känd.

De tjenstemän och myndigheter, hvilka ega förordna om häktning, nemligen allmän åklagare, Konungens befallningshafvande, kronofogde, länsman, polisembetsman, ordförande i magistrat och stadsfiskal, torde det ock, enär så väl reseförbud som borgen utgör ett surrogat för häktning, böra tillkomma att förelägga reseförbud samt pröfva om och till hvad belopp borgen må ställas samt borgensmännens antaglighet. Enahanda befogenhet synes böra tilläggas häktningsdomaren i det fall att den misstänkte blifvit förd till häktet och sålunda kommit under häktningsdomarens inseende.

Borgen i fråga om reseförbud.

Då reseförbud mer än bevakningen af löftesmän ingriper i den personliga friheten, bör den, som har sig reseförbud förelagdt, kunna befria sig derifrån genom ställande af borgen, men på det att härvidlag icke må uppstå förvirring och osäkerhet, synes det nödigt föreskrifva att i sådant fall endast samma myndighet, som gifvit reseförbudet, må ega rättighet att antaga borgen.

Tidsbegränsning för reseförbuds eller borgens giltighet.

Häktad person skall enligt VI kap. 14 § inom viss i lag bestämd tid inställas till ransakning hos domstolen. Sådant kan deremot ej föreskrifvas angående den, emot hvilken i stället för häktning användts någon af de andra säkerhetsåtgärderna, reseförbud eller borgen. I anledning häraf och för att ej göra sistnämnda två slag af säkerhetsåtgärder allt för betungande genom sin långvarighet, måste en annan utväg vidtagas. Såsom den lämpligaste har dervid ansetts en föreskrift att så väl reseförbud som borgen förfaller, derest åtal ej anställes inom viss kort lagbestämd tid. Detta har dock icke kunnat

föreskrifvas med mindre den, som emot borgen lemnas på fri fot, fått sig ålagdt att uppgifva bestämd ort, hvarest kallelse till domstolen kan delgifvas honom. Finnes han sedermera icke å den uppgifna orten, medför dock kallelsen laga verkan, derest gifna föreskrifter om kallelse å den, som håller sig undan, blifvit iakttagna.

Häktning, reseförbud eller borgen upphöra vid den tilltalades inställelse hos domstolen.

Så snart den, som är häktad, under reseförbud ställd eller emot borgen på fri fot vistas, infunnit sig i målet vid domstolen, lyder han under domstolens förordnande, hvadan i och med detsamma de föreskrifter, som tillförene äro gifna rörande häktningen eller reseförbudet, upphöra att gälla, och borgen jemväl är fullgjord, hvilket senare ansetts nödigt att bestämdt uttala. På domstolen ankommer naturligtvis sedermera att föreskrifva huruvida den tilltalade skall fortfarande hållas häktad, stå under reseförbud eller emot borgen lemnas på fri fot.

Borgensmans ansvarighet.

Skulle den, som emot borgen vistas på fri fot, underlåta att tillstädeskomma å tid, då han bör inställa sig, måste den naturliga följden vara att han skall inmanas i häkte och att med afseende å hans ådagalagda opålitlighet hans lösgifvande mot borgen ej må vidare i målet beviljas. Genom hans inmanande i häkte upphör naturligen löftesmannens ansvarighet; och bör denne jemväl kunna lösgöra sig från samma ansvarighet genom att sjelf begära häktning å den, för hvilken han borgat. Skulle i sistberörda fall häktningsåtgärden utan löftesmannens vållande vidtagas för sent för att förekomma den frigifnes afvikande, bör sådant ej inverka på löftesmannens rätt att vara fri från sin ansvarighet.

Har den, som emot borgen vistas på fri fot, undandragit sig inställelse, bör han visserligen, såsom nyss är nämndt, gripas, derest han genast anträffas, men om detta ej sker, bör frågan huruvida hans gripande legat inom möjlighetens gräns ej inverka på löftesmannens skyldighet, som är att antingen inom viss af domstolen fastställd tid framskaffa den uteblifne eller utgifva borgenssumman, hvilken, såsom liknande ett vite, följaktligen bör gäldas, ehvad den uteblifne sedermera tillstädeskommer eller ej.

Af borgenssummans likhet med vite följer ock att den bör tillfalla kronan. Emellertid och då, såsom ofvan blifvit berördt, den, som emot borgen vistas på fri fot, i vissa fall kan sakfällas, oaktadt han undandragit sig personlig inställelse, skulle, om dervid straffet blefve bestämdt endast till visst bötesbelopp, lägre än borgenssumman, kunna hända att staten på löftesmannens bekostnad gjorde en vinst genom den frigifnes uteblifvande. Sådant vore ingalunda staten värdigt, hvadan löftesmannen bör tillerkännas rätt att i dylik händelse återbekomma borgenssumman, derest de ådömda böterna erläggas. Om den dömde väl icke eger tillgång till böterna men inställes till undergående af det deremot svarande förvandlingsstraff, synes ock giltigt skäl till ett strängare förfarande mot löftesmannen saknas. Är åter annan staffart ådömd, förefinnes icke någon anledning att låta den omständighet att den dömde sedermera anträffas och undergår straffet inverka på den betalningsskyldighet, som blifvit löftesmannen ålagd.

Borgenssummans användande.

I sammanhang med stadgandena om borgen för misstänkt person är i lagkomiténs och den äldre lagberedningens förslag föreskrift gifven i syfte att bereda enskild målsegande skadestånd ur den borgenssumma, som löftesman i ofvanberörda fall måste utgifva. En sådan anordning kan tilläfventyrs vid ett flyktigt betraktande synas hafva för sig någon grad af billighet, men äfven detta skäl är säkerligen endast skenbart. Borgen är ett surrogat för häktning eller reseförbud, och lika litet som dessa åtgärder betingas deraf att den misstänkte ej kan ersätta den genom brottet uppkomna skadan, lika litet står borgen i något sammanhang med ersättningen. Häktas den misstänkte eller förelägges honom reseförbud, har målseganden derigenom ingen säkerhet för sin skada och, om den misstänkte i stället får vara fri mot borgen, kan deraf målsegandens rätt ej förändras. Vill denne hafva säkerhet för skadeståndet, bör han, ehvad den tilltalade häktas eller ej, anlita utvägen att söka qvarstad å dennes egendom. Derför har en föreskrift i ofvanberörda syfte ansetts ej vara lämplig, äfven om den skulle falla inom pro-

cesslagstiftningens område, något som jemväl torde kunna med skäl betviflas.

Klagan öfver beslut om häktning m. m.

Förevarande kapitel afslutas dels med en hänvisning till de bestämmelser, som längre fram äro gifna om domstols förordnanden angående de ämnen, hvarom i detta kapitel är sagdt, dels ock med föreskrifter rörande klagan öfver tjenstemäns och myndigheters beslut i här afhandlade ämnen. Hvad dessa föreskrifter angår torde böra framhållas att, då häktad person genast skall föras till allmänt häkte och ställas under häktningsdomarens förordnande, häktningsåtgärden först sedan den blifvit pröfvad af häktningsdomaren kan blifva föremål för klagan hos högre myndighet. Det är således endast häktningsdomarens beslut, som i detta fall kan komma att öfverklagas. Någon klagan deröfver att en person icke blifvit häktad eller icke fått sig förelagdt reseförbud, eller deröfver att han emot eller utan borgen frigifvits, eller öfver häktningsdomarens afslag å begäran om anstånd med ransakning synes af enahanda grunder, hvarpå 19 punkten i 19 § af promulgationslagen stödjes, icke böra ega rum. Tilltror sig behörig myndighet att i berörda afseenden vidtaga en åtgärd, som en annan myndighet underlåtit, står sådant öppet, för så vidt derigenom öfverordnad myndighets beslut ej varder omintetgjordt utan att nya skäl tillkommit. Förmenar åter någon att myndigheten underlåtit hvad på honom ankommit, må anmälan om sådant tjenstefel göras i vederbörlig ordning. Klagan i dessa mål bör således egentligen endast stå öppen för den, som förmenar sin personliga frihet lida intrång genom beslutet eller rättare förfogandet, hvilket till sin natur är sådant att det genast verkställes. I följd deraf bör klagan ej heller vara till viss tid inskränkt.

Med anledning af hvad lagkomitén och den äldre lagberedningen i sammanhang med stadgandena om häktning föreslagit till skydd för den personliga friheten, torde här slutligen böra anmärkas att, om någon företoge sig att häkta och qvarhålla en annan utan att föra honom till allmänt häkte, der han kunde komma un-

der häktningsdomarens förordnande, vore sådant ett brottsligt tilltag, hvilket, likaväl som annat ingrepp i den personliga friheten, hörde under allmänt åtal. Något skäl att meddela särskilda undantagsstadganden för dylika fall torde således icke förefinnas.

---

5 KAP.

Om hus- och kroppsransakan.

Husransakan.

De i strafflagens promulgationslags 16 § 6, 7 och 8 punkterna intagna stadganden äro här närmare utvecklade och kompletterade, till någon del i öfverensstämmelse med den äldre lagberedningens förslag.

Det intrång husransakan gör i hemfriden har alltid ansetts i vissa fall nödigt i och för efterforskning af brott. Intrånget bör dock uppenbarligen göras så litet som möjligen kan stå tillsammans med statens intresse i afseende å brottens efterspanande. Rättigheten till husransakan har derföre blifvit närmare begränsad i afseende å dels föremålet, som eftersökes, dels ock platsen, der sökandet eger rum.

Föremål för husransakan kunna vara så väl personer som ting.

Att person må genom husransakan eftersökas, derest han må tagas i häkte, öfverensstämmer med hvad om häktning finnes föreslaget i 4 kap. I andra fall må deremot icke för misstänkt persons efterspanande husransakan hos annan ega rum.

Husransakan efter ting afser ej mindre hvad genom brott förlorats än äfven annat, som kan tjena till bevis om brottet. Då

föremålet för husransakan är af sistnämnda beskaffenhet, torde det ej böra medgifvas att hemfriden derför må störas i annat fall än att brottet, hvarom bevis sökes, är af gröfre art elller i lag belagdt åtminstone med straffarbete.

Bland de lokaler, hvilka kunna ifrågakomma att för vare sig det ena eller andra ändamålet undersökas, finnas åtskilliga som till sin natur äro synnerligen misstänkta. Husransakan å dessa synes kunna tillåtas utan några särskilda inskränkande vilkor. Till sådana lokaler torde böra hänföras bod eller annan lägenhet, der uppköp eller belåning mot pant af sådant gods, som eftersökes, plägar idkas, samt dertill hörande förvaringsrum, äfvensom hus, tjenande såsom herberge eller tillhåll för lösdrifvare eller för personer, som äro straffade eller misstänkta för brott. Den omständighet, att någon på sannolika skäl misstänkes för delaktighet i brottet, synes ock i och för sig vara till fyllest för att berättiga till antagande att jemväl hans bostad bör hänföras till de misstänkta platsernas kategori.

Är åter hvarken lokalen eller personen, som innehar densamma, särskildt misstänkt, fordrar den medborgerliga hemfridsrätten respekt, der ej synnerliga omständigheter tala för undersökningens rättmätighet och nödvändighet. Dessa omständigheter kunna naturligen bedömas ganska olika. Beredningen har dervid gått en medelväg genom den bestämmelse att husransakan i detta fall är berättigad endast då det, som eftersökes, blifvit på färsk gerning följdt eller spåradt till stället, eller brottet blifvit der föröfvadt, eller någon i brottet delaktig efter brottets begående der haft sitt tillhåll, eller särskild anledning eljest förekommer att han der uppehållit sig eller lemnat det eftersökta.

Myndigheter, hvilka det tillkommer att verkställa husransakan.

Jemte det såsom allmän regel gäller att undersökningen skall ske i vittnens närvaro, torde med afseende å den grannlagenhet, som vid undersökningen bör iakttagas, densamma i allmänhet icke kunna anförtros åt lägre tjenstemän än sådana, åt hvilka det likaledes grannlaga uppdraget att förordna om häktning blifvit ombe-

trodt, nemligen allmän åklagare, Konungens befallningshafvande, kronofogde, länsman, polisembetsman, ordförande i magistrat, äfvensom stadsfiskal. Emellertid kan sådan myndighet någon gång, då skyndsam husransakan är nödig, vara förhindrad att verkställa den. I sådant fall synes behöfligt att dem tillåtes att uppdraga förrättningen åt polisbetjent, fjerdingsman, ledamot i rättsnämnd eller annan innehafvare af kommunal befattning. Åt dessa funktionärer synes jemväl utan särskildt uppdrag kunna ombetros att taga i förvar sådant, som blifvit på färsk gerning följdt in i hus eller gård och der utan egentlig husransakan finnes tillgängligt. Likaså är det en allmänt erkänd rättssats att genom brott mistadt gods må af egaren sjelf återtagas på färsk gerning och derest genom dröjsmål för myndighets tillkallande skulle uppstå fara för förlust af godset.

Undersökning af bref m. m.

Med afseende å enskilda bref eller annan enskild handling, som vid hus- eller kroppsransakan anträffas, hafva särskilda bestämmelser ansetts erforderliga. Visserligen kan en dylik handling icke, utan att statsintresset skulle allt för mycket äfventyras, vara fritagen från beslag, men den enskildes hemliga angelägenheter böra ock, såsom ofvan jemväl blifvit framhållet, så långt som möjligt och på allt rimligt sätt respekteras. För att förlika dessa fordringar är föreslaget att en dylik, under ifrågavarande omständigheter i förvar tagen handling ej må utan egarens medgifvande öppnas och undersökas af annan än Konungens befallningshafvande, öfveråklagare, polisembetsman, häktningsdomare eller domstolens ordförande. Vidare bestämmes att dervid, äfvensom i det fall att handlingen till upplysning eller bevis företes vid domstol, handlingens innehåll ej må intagas i protokoll eller eljest röjas i vidsträcktare mån än som för bevisning om det ifrågavarande brottet är oundgängligen nödigt.

Beslag å bref eller telegram på post- eller telegrafanstalt.

Med egentlig husransakan står i nära analogi den enligt förslaget åt vissa myndigheter uppdragna rätt att hos post- eller telegrafanstalt taga i förvar eller beslag bref eller annan postförsändelse eller telegram. Ett dylikt beslag, hvilket inkräktar på den enskilda brefhemlighetens i allmänhet fridlysta område, bör naturligen ej få ega

rum i andra fall, än då ett vigtigt allmänt intresse kräfver det. Sådant synes förhållandet dock vara, derest postförsändelsen eller telegrammet antingen är ställdt till eller ock inlemnadt af eller för den, som på sannolika skäl misstänkes för så groft brott att straffarbete derå enligt lag kan följa samt handlingen antages kunna tjena till upplysning eller bevis om brottet. Emellertid bör naturligtvis i detta fall den största grannlagenhet iakttagas, och har derföre rättigheten att förordna om dylikt beslag lemnats endast åt Konungens befallningshafvande eller domstolen. Dessutom har föreslagits att i fråga om öppnandet och undersökandet af dessa handlingar bör förfaras på enahanda sätt som med enskild handling, hvilken vid hus- eller kroppsransakan anträffas.

Kroppsransakan.

Mer än genom husransakan sker genom kroppsransakan intrång i de personliga rättigheterna. För sistnämnda ransakan måste följaktligen jemväl i någon mån ännu trängre gränser utstakas. Dylik undersökning synes derför icke någon böra vara underkastad, med mindre han på sannolika skäl är misstänkt för det brott, hvarigenom eftersökt gods förlorats eller hvarom bevis eljest sökes. Derest fråga endast är om eftersökande af bevis om brottet, bör dervid naturligen tillkomma den för husransakan i dylikt fall gifna inskränkning att brottet skall vara i lag belagdt med straffarbete. Härjemte bör, då fråga är om kroppsransakan å qvinna, den qvinliga blygsamhetens anspråk i så måtto tillgodoses att, om qvinnan det fordrar, endast person af hennes eget kön får verkställa och bevittna undersökningen. I afseende å behörig myndighet att anordna kroppsransakan synes i öfrigt kunna gälla enahanda föreskrifter som för husransakan.

Särskilda författningar angående dessa ämnen i vissa fall.

Nu afhandlade allmänna bestämmelser beröra ej hvad i särskilda författningar angående rikets allmänna hushållning är stadgadt om rätt till hus- och kroppsransakan i vissa fall, utan skola dylika stadganden, som ansetts påkallade af särskilda omständigheter, fortfarande lända till efterrättelse.

Reglementariska

Jemte föreskrift huru rättelse må sökas i åtgärd, hvarom i detta kapitel förmäles, innehåller kapitlet dessutom en del reglemen-

föreskrifter.

tariska föreskrifter, för hvilka någon särskild redogörelse ej torde erfordras.

Domstols förordnande i dessa ämnen.

Att det tillkommer domstol att förordna om all slags i detta kapitel omförmäld ransakan, äfven der sådant icke finnes särskildt nämndt, har ansetts ligga så i sakens natur, att det ej behöft utsägas.